

Slovenski

GLASNIK.

Lepoznansko - poduččen list.

Štev. 6. V Celovcu 1. junija 1866. IX. tečaj.

SAVICA.

(Zložil Fr. Levec.)

Vso široko zemljo
Triglav sivi gleda,
Koderkol' slovanska
Čuje se beseda.

In ker vidi, kako
Boji, razprtije
Rušijo blagosti,
Srečo domačije,

Solze žalovanja
V skale toči, skriva,
In še le Savica
Spet na dan je zliva.

Klosterski žolnir.

(Izvirna povest iz 18. stoletja, spisal J. Jurčič.)

(Konec.)

IX.

Ne vemo, ali je pisateljska navada, da le preskakovaje pripovedujejo svoje resnice in laži, napaka ali prednost. Napačno bi se tako počenjanje utegnilo po pravici imenovati morda zato, ker že po zdravi pameti ni dobro, da se na posamne kose trga, kar bi imelo celo biti. Zakaj čeravno se navadno notranja zveza teh posamesnih kosov še vedno kolikor toliko vidi, žali se vendar vnanja enota. Nasproti pak nam bode blagovoljni bralec vendar morda pritrtil, da so tudi take dóbe v človeškem življenji, o katerih se ne dá veliko povedati, če nočeš čisto vsakdanjih reči slišati. Človeško življenje pak, vnanje in notranje, ta čudovita zmes vednih zmén, skušenj, bojev, težav, veselja in žalosti — življenje je tista velika tvarina, ktero je in bode obdelovalo ljudstvo vseh obrekovanih in hvaljenih pisateljev. Da tedaj tudi mi tu že v novo nekaj svoje

kolovozne poti, čas imenovane, preskočimo, upamo iz dveh razlogov odpustka od častitega bralca. Prvi razlog bode našel, če to premisli, kar smo ravno kar izrekli; drugi razlog pa nam je ta, da smo trdno preverjeni, da imajo Slovenci in Slovenke dovolj žive domišljije, ktera jim pomaga napolniti tiste vrzeli in praznote, katerih pisatelj v svoji slabosti ali nemárljivosti ni zadelal.

Pomaknemo povest za poldrugo leto naprej.

Žolnir je že dalje časa stanoval zopet v Kostanjevici, toda ne pri botri Lešpeti, kar se je le-tej pobožni ženski tolikanj za malo zdelo, da je odsihdob vsem sosedam trdila, da je žolnir prav malo vreden človek in ga še ne bi hotela pod streho, ko bi je na kolenih prosil. Če je pa verjeti stari pravljici, ki je to povest ohranila, jokala je botra Lešpeta nekterokrat za tistim denarjem, ki bi ga bila lahko od žolnirja za izbico dobila, ko se ne bi bil hudobni in nevoščljivi gospod v najlepši krčmi vselil.

Kakor so skoro vsi ljudje vedeli, bila je poroka žolnirjeva s Katrico toliko kakor gotova.

Od kraja, ko je bil žolnir zopet prišel in jel snubačiti pri Katrici, domislila se je besedi nesrečnega strica ter se je žolnirja ogibala in mu naravnost povedala, da ga vzeti ne more že iz spoštovanja do ranjcega, kateri gotovo v nebesih ne bode za njeno časno in večno srečo prosil, ko bo videl, da se ne ravna po njegovem svetu. Toda žolnir je imel razen lastnega sladkega jezika, ki bi bil tudi trdnejo voljo pregovoril, kakor jo je imela Katrica, še dva druga zaveznika, ktera sta mu pomagala, da je na zadnje vendar-le zmagal.

„Kaj si neumna ka-li?“ tako je praševal njen varh oče Maklen, ki je vedno za žolnirja govoril. — „Z užgano trsko ga išči in ne boš ga dobila boljšega, kaj pravim? še tacega ne, s trsko ga išči! Kaj ni lep in bogat in prijazen in krotek! Sencaj te! ko bi bil jaz ti, do komolca bi Boga zahvalil, da me če. Res da sam ne bo znal za brazdo stopati in ne bo vedel, kako se motika vihti, a kaj zató! Le vzemi ga. Saj bo denarja pritresel na Kodranijo, da ga še seštela ne boš; le vzemi ga! Le nikar ne misli, da so v svetem zakonu sami sršeni, da se pika in bode in kolje; le tega vzemi, pa boš videla, kaj se to pravi. Poslušaj ljudi, ki so kaj skušali! Koklja vé, kakov je kragulj, pišče ne.“

Javalne bi bili taki ostroumni govori deklico prepričali, ko ne bi bil imel žolnir še družega zaveznika, namreč Katričino lastno srce, ki je bilo vse drugačno kakor njena volja. Kjer se pa tehtnica ravno nikamor ne prevaguje, tam je male stvarce na eno stran treba, da se pošibi. Svoje prve ljubezni ni mogla pozabiti. Kolikor si je že od stričeve smrti in še od prej prizadela, da bi si ga iz glave izbila, vendar jej je skrivaj in ponevedoma ukradla se v misli in v srce ena podoba, mladi tujec, z vso ljubeznjivostjo, kakor se jej je nekdaž kazal in kakor si ga je živa njena domišljija v mladostnem ognji naslikala. In predno si je bila revica v svesti, s kom se njeno srce pečá, razmalala si ga je v tako prijetnem okvirji, da ga ni

mogla izvreči in pri tacih prilikah je jela, če je bila le sama, britko jokati, nevedé ali od veselja ali od žalosti. Kaj čuda torej, da se je kmalo udala — svoji prvi ljubezni in da je bil žolnir skoro vsakdanji vasovavec na Kodraniji.

Menihi so se sicer še nekaj spominjali, da je ranjki prijor Avguštin misel imel, da je žolnir drugoverec, najbrž protestant, da se tedaj nikakor ne sme privoliti zakon ž njim in Kodranovo hčerjo. Zató so le-ti očetje malo odkimovali, ko so zaslišali, kaj se plete. „Nam je Bog na ramena naložil skrb za časno in večno srečo naših podložnih. Odgovarjali bomo, kako smo rabili svojo oblast. Za vsako ovčico, ki jo od svoje čede izgubimo, bode nam prašanje zastavljeno, ali smo jo mogli, ali je nismo mogli oteti. Zató jaz menim, da moramo najprvo tega tujca poprašati, ali se more skazati, da je prave katoliške cerkve veren sin; če ni, moramo po svoji duhovski in deželski oblasti skrbeti, da se iz tega kraja odpravi. Nikdar se ne sme dovoliti, da bi krivoverec v zakon dobil žensko, ki je v našem kloštru podučena v resnicah svete vere.“

To je bilo poglavno zrno dolgega govora, s katerim je novi prijor menihe preveril, da se mora žolnir brž v kloštru zglasiti.

Kako so se pa možjé menihi začudili, ko jim je namišljeni drugoverec razgrnil neovržljiva pisanja, iz katerih se je bralo, da je Adam Žabranek pošten kristijan katoliške vere. Očetje niso imeli po tem tacem nobenega ugovora več in poroka je bila naznanjena.

Zjutraj se je velika množina svatov zbrala na Kodraniji. Bliža in daljna sorodbina se je posedla okrog velikanske mize k zajutрку, kakor je bila stara navada pred poroko. Vsi so bili že zbrani, le ženina še ni bilo. Svatje so jeli že malo nevoljni prihajati in ta in oni je, kedar neveste ni bilo zraven, kako besedo črnil, da to ni posebno znamenje, ker se ženinu tako malo mudi.

Še le ob deseti uri se je bližal samotni jezdec Kodraniji. Svatje so se vrétili proti oknu in spoznavši žolnirja, ugibali so zlasti stari očetje, da tega že davno niso slišali, da bi bil ženin prijezdil. Njegova obleka je bila ženskam po všeči, možjé pa so zopet trdili, da ni prav, če pride ženin brez plašča po nevesto.

Katrica je bila ravno v drugem koncu hiše sama v kamrici. Ko zagleda svojega ženina tako samega dohajati, zalile so jo solze in ko bi bila v tem trenutku mogla vse podreti brez sramote, zdelo se jej je, da bi bila to prav rada. Ne enega svojih ljudi ne pripelje na svate! Ženin je njen in ona ga ne pozná veliko več ko vsacega tujca! In temu se bode danes, čez nekaj ur udala in zavezala za vselej, za vse življenje, za večno! Taka čutila so jo obhajala in menila je, da je vso to reč premalo prevdarila. Ko bi se bil dal čas ustaviti le še za nekaj dni! Ali to ne gre, kaj ljudjé porekó; sama sem si izvolila svojo srečo, nosila jo bom, naj bo dobra ali slaba. Tako se je deklica tolažila in obrisala solzé.

V tem hipu stopi ženin v njeno stanico. „Zakaj pa v joku, preljuba? Ali me imaš tako malo rada, da se bojiš zakona z menoj?“ praša mladi mož.

„Ne bojim se nič. Samo milo se mi je storilo, ko si tako s a m prišel po me. Ali nimaš res nobenega svojih ljudi, kterega bi bil povabil? Kako bi me bilo to veselilo! Vsaj ne bi bilo treba potem meni in drugim misliti, da me vzameš brez privoljenja svojih ljudi.“

„Saj sem ti že pravil, da sem sam na svetu, da si mi ti edina duša, ki jo ljubim. Pusti svoje domišljije in idi, greva tjekaj k ljudém, ker že mora tako biti.“

„Tako temnega in zamišljenega obličja si bil, ko si jezdil čez naš dvor, da se mi je srce trgalo, povedi, kaj si mislil?“

„To se ti je le zdelo.“

„Ko bi bili še ranjki strič živi, oče Avguštin, šla bi pol laglje k poroki s teboj.“

Rekši je deklica svoje lepo črno oko obrnila v njegovo lice in se hotela nasloniti na-nj; a zapazila je v tem hipu zopet tisti obraz, kterega je menila že na dvoru videti.

„Zakaj me spominjaš na-nj. Saj veš, da me ni mogel videti, da me je napak sodil in da bi te ne bil nikdar imel — —“

Vrata se odpró in starešina oče Maklen stopi v izbico.

„Pozneje se bosta pomenila, pozneje. Zdaj je čas v cerkev iti, gospod bo čakal. Mašo bomo imeli še pred poroko in Boga prosili za lepe in pridne otroke. Pozneje se bosta zmenila. Svatje bi že radi šli, alo! na vozove.“

Žolnir prime ihtéčo nevesto lahko pod pazduho in jo pelje ven. Zasedejo vozove in cela vrsta drdrá od Kodranije po kolovoznem potu proti kloštru.

Ob potu je bilo veliko poljskih delavcev po njivah, ki so zastali v svojem delu in svate ogledovali. Nekteri izmed njih so nevesto blagrováli, da je tako bogatega ženina dobila; nekteri pa so z glavo majali in govorili: „Bog ga vedi, kaj bo še s Katričino možitvijo? Le domačega naj bi bila vzela, ne pa moža iz devete dežele, ko se ne vé, ali ima tako srce, kakor kak domačin ali ne. Prava božja volja težko da bi nju sklepala. Saj se vé, da ranjki prijor ni hotel o tej mešanici ničesa slišati. On je bil pa pobožen in za božjega namestnika posvečen mož, tedaj je že vedel, zakaj brani. Kar se ne zлага, to se ne zлага, jablana v pesku ne raste. Bog nam daj pravo pamet in um, da bomo njega prav spoznali in njegovo voljo; Katrici pa ne bo nič dobrega pri žolnirji. Pred zakonom pela, po zakonu jokala, to je star pregovor. Polž roge pokaže, kedar ga nihče ne vidi.“

X.

Ko so se svatje peljali mimo ribiške kočé, javalne je bilo komu izmed njih mari, da ni Vida niti pred staro hišico, niti v čolnu videti. Vedeli so sicer, da stari mož že dalje časa bolán leži, ali kaj se svet zмени za enega človeka!

Na slamnati blazini, ki je bila čez trhleno in podloženo postelj razgrnjena, ležal je mož z vsakovrstnimi cunjami odet in je težko dihal. Oči so mu bile globoko pod čelo vderte, lice je bilo upadlo in obradne kosti so stale posebno na videz. Deklica zabuhlega obraza in objokanih oči, Vidova hči, sedela je ne daleč od njega na stvari, stolu podobni.

„Deklina!“ zakliče bolnik.

„Kaj bi radi, oče! Ali vam je slabije? Naj pošljem po gospoda!“

„Boš že še! Umrl bom, vem da bom. Poprej ti pa še nekaj povem. Idi sem! — Pod hišnim pragom je nekaj denarja. Četrť je poštenega, tisto je tvoje. Drugo pa sem dobil od žolnirja za nekaj, kar bom spovedniku povedal. To mu daj nazaj, če bo še kaj časa tukaj. Če pa ne, daj vbógajme ubogim. Pa moli za-me — da bi mi Bog grehe odpustil. — Pridna bodi in zvesta, ubogaj, kar ti bodo pošteni ljudjé rekli in dalje boš živela, ko tvoj oče.“

Dalje mož ni mogel govoriti. Deklica je tiho jokala.

„Ali je žolnir še tukaj?“

„Še, pravijo!“ odgovori hči.

„Ali bo vzel Kodranovo hčer?“

„Že dolgo nisem bila nikjer, ne vem. Pravili so da!“

„Poslušaj me! Popoldne mi bo bolje; ti pojdeš na Kodranijo in boš rekla, naj Katrica doli pride, jaz jej imam nekaj povedati. Kaj ne da pojdeš?“

„Ali bom vas na samem pustila?“ pravi hči.

„Popoldne mi bo bolje. Najprvo boš šla tje gori in potlej po spovednika.“

Strašen kašelj se moža loti.

Vrata se odpró in Holte stopi v kočó. Pogleda svojega prijatelja in odkimuje:

„Oj te! oj te! Vide, Vide! Kako te je potlačilo! Skoro bi te človek ne poznal. Ne mara, da pojdeš doli, kjer ni ribičev, v krtovo deželó. Škoda za-te, res škoda! Kolikrat sva ga vkup pila! — E morda ga pa vendar bova še kedaj! Bog je dober, prav dober, to jaz vem. Pomislil se bo in ti bo dal še zdrave peté, da boš več pokore storil.“

„E ljubi moj, vsaka stvar le nekaj časa trpi, menim, da smo ven. Úra se bliža, ne vem kaj bo,“ toži bolnik.

„I kaj bo! Nič hudega, v pekel ne pojdeš; tega se nič ne boj. Saj si dosti trpel in delal na tem svetu. Bog ti bo že kaj za pokoro obrnil in jaz bom tudi en očenaš molil za tvojo dušo. Ti moraš pa tam za-me Boga prositi, da se zopet snideva. Saj jaz sem že tudi ves vegast, noge niso več tiste, ko so bile, vid mi ne dá, sluh me popušča, prišel bom za teboj prav kmalu. Samo nekaj reči imam še tu na svetu poravnati, zató Bogá in mater božjo prosí, kedar pred nju prideš, da naj me še en čas pusté. Tačas bom dolgove potirjal in poplačal, kar sem na olji dolžan, pa malo več bom molil, da me bo odgovor pred večnim sodnikom bolj z lahka stal.“

Dozdaj imam še bore malo, kar bi se utegnilo deti na dobro vago svetega Mihela," govori Holte.

„Deklina. idi ven!“ pravi bolnik in ko deklica odide, vzdigne Vid glavo in tiho začne govoriti:

„Holte! ti veš, kaj mi vest teži. Dej, svetuj mi, kaj čem početi.“

Holte v tla pogleda in se odhrka ter pravi: „Žolnirja imaš v mislih, kaj ne? E jaz bi djal, da ti Bog ne bo v grehe štel, če ne govoriš nič od tega. Saj ga nisi videl. Morda pa ni on meniha ubil.“

„Jaz vem, da ga je. Zato me vest peče noč in dan in ne morem tega nesti s sveta. Spovedal se bom in videl, kaj mi bo gospod duhovni rekel.“

„I nu! le le! Saj jaz tudi nič rad ne vidim, da si mi povedal. Potlej ne bo treba meni praviti. Samo žolnirja je škoda. Glej, ravno danes, zdaj-le menda, ima biti poroka, in kedar boš ti zinil, bodo ga poiskali, predno se bo v prvič v novem stanu naspal.“

„Kaj! Poroka! Danes?“ zavpije Vid, sede v postelji pa onemogel pade na vzglavje nazaj.

„Kaj ti je pa, Vide!“ praša Holte ustrašen.

„Pojdi! leti! brz!“

„Kam pa? Vide?“

Pa Vid za trenotek ni mogel odgovoriti. Oči je zatisnil in smrtne slabosti so ga obhajale. „Bog ti meni pomagaj, če neizpovedan vpričo mene umrje, utegnil bi še z ónega svetá nazaj zahajati in bi me po noči tresel. Deklica! kje si? — O joj! Vide, zbudi se zbudi! Deklica, kje visiš? Oče mrjò!“

Prestrašena stopi Vidova hči v hišo. Ali v tem hipu bolnik oči odpre, pogleda po hiši in pravi: „Holte! — ali hočeš, da bi večno izveličanje dosegel?“

„Rad bi ga rad in tudi tebi ga privoščim, prav iz srca. Jokal bi, ko bi vedel, da si pogubljen,“ odgovori Holte.

„Teci v klošter — poroka ne sme biti, dokler se jaz ne spovem in s Katrico ne govorim. Teci, kar moreš.“

„I ti ljubi Vid, ti dobra duša, kdo pa bo meni verjel? Ali me ne bodo za neumnega imeli in spokali?“

Vid kaže za tram. Zamazan papir je bil v razpok vtaknjen. Holte ga vzame ven.

„Tisto sem bil tačas v čolnu našel, teci! Morda bo tisto kaj govorilo,“ pravi Vid.

Da-si grozno nerad, vendar se spravi Holte na pot. Ko bi z Vidom ne bila taka prijatelja in ko se ne bi bil bal, da pride po smrti nazaj na zemljo kakor strahovit duh, nikdar se ne bi bil udal, že zarad tega ne, ker se je od mladega vselej menihov najrajši ogibal. Kako grenka mu je bila dalje ta pot, sprevidi se tudi, če se premisli, da je Holte ž njo sam sebi veliko škodo napravljal. Že več dni namreč se je brusil na pijačo, ki ga na svatovski dan na Kodraniji gotovo čaka. In zdaj je imel ravno z lastno besedo vse

svatovanje podreti. Razun teh težav je pa imel mož še drugih pomislikov veliko, katerih ne bomo omenjali. Zató je prav počasno koracal proti klosterski cerkvi. Kaka dvakrat ga je bilo volja vleči se za mejo in tisto pismo na trn obesiti. Pa obakrat je premagal skušnjavo.

Prišel je na cerkveni prag. Maša, ki se je po stari navadi pred poroko brala, minila je bila ravno in svatje so se razvrščevali pred oltarjem.

Zdaj še le je Holte bil v pravi zadregi. Prepozno je prišel, da bi bil možé zunaj dobil, v cerkvi pa po njegovi misli ne sme živ krst glasne besede spregovoriti kakor mašnik, šolmašter in mežnar. Kaj je revežu početi! Nekaj časa stoji doli pri vratih in misli. Kar ga neka jezica popade in brž se zasukne in gre iz cerkve ven. „V uho me naj piše Vide in žolnir in ubijanje ranjcega prijorja in poroka in vse — Bog ti meni pomagaj!“ Tako je djal in koračil čez pokopališče.

Sreča tam starega patra Antona.

„Kaj ne boste počakali, da bi bila poroka dokončana in molili en očenaš za srečen zakon mladim ljudém?“ praše Holteta.

„Jaz sem že odmolil, gospod duhovni oče!“ zlaže se Holte. „Ali stojte malo, saj vam lahko povem, menda kar vem. Ribič Vid je bolán na smrt in bi se rad izpovedal.“

„Zakaj pa oprezovate tod okoli? To bi bili morali koj naznani v kloštru. Za tako reč se mudí. Ali je zelo bolán?“

„Saj pravim, na smrt! Pa nekaj je še djal Vid. Djalo je, pojdi in povedi gospodom, pravi, da naj ne poročajo žolnirja z ongávo — Kodranovo Katrico. On pravi, da nekaj vé o njem, nekaj tacega, da bo svet strmél.“

„Ali je res to?“

„I saj sem mu rekel, da mi gospodje ne bodo verjeli. Dal mi je pa to-le pisanje s seboj, — ne vem, kaj se bere ondukaj, ali je rójen list ali kakova pečat, — samo to se mi zdi, da ga je tisto noč našel, ko je bil ranjki gospod prijor v vodo vržen — Bog mu daj nebesa.“

„V vódo vržen?“ praša pater.

„Jaz ne vem nič, ali vržen ali padel, jaz ne vem nič. To bo že Vid povedal na spovedi. Vse bo po pravici povedal.“

Menih pogleda list. Bilo je tisto pismo, ktero je bil prijor Avguštin poslednji dan pred svojo nesrečno smrtjo v roke dobil.

Z naglim korakom stopa stari naravnost v cerkev. Holte nekaj časa zamišljen stoji, kmalo pa mu pride na mar, da bodo svatje iz cerkve prišli. „Če se je poroka razdrla in je dedec v kuti povedal, da je Holte to pošto in te britke besede prinesel, morda bi me žolnir precej tako zagovoril, da bi bil vse žive dni bolán ali bi me jel pa daviti.“ Tako si je mislil umni mož in je menil pobegniti. Ali zvedavost mu je bila tudi velika; zraven vse svoje bojazni bi bil vendar-le rad videl, kaj bo. Zato se je skríl v bégov grm, ki

je tikoma zida rastel in je oči uprl v cerkvena vrata. Tako je precej časa tiho čepel in na lahko dihal.

Naposled pridejo svatje in gledavci iz cerkve. Vsi so imeli prestrašene obraze, Katrica je jokala. Dve ženi ste jo vsaka za eno pazduho peljali. Žolnirja ni bilo med njimi. Še le ko so drugi odšli, prišel je tudi on iz cerkve. Tacega Holte še ni videl. „Strašno hudih oči je bil — pripovedoval je Holte pozneje — barve ni imel nobene na licu, usten se ni nič videlo, čuden je bil, prav čuden, grozno sem se ga bal.“

Kakor blisk se je razvedela novica, da je bila Kodranove Katrice poroka ravno v sredi pri odločni besedi ustavljena. Kakor povsod iskali so ljudje tudi tu vzrokov te neslišane dogodbe in govorile so se najčudnejše in najneumnejše reči.

Ribiča je šel sam prijor izpovedovat, in koj potem je bilo čudno vitje po kloštru.

Proti večeru tistega dne je šlo kacih pet oboroženih mož, beričev, proti hiši, kjer je žolnir navadno stanoval. Meščanje v Kostanjevici so bili vsi po koncu in so gledali, kaj bo. Ali zastoj so popraševali po žolnirji. Nihče ni vedel, kam je šel. Gospodinja je pravila, da je bil okrog poldne doma, pozneje ga ni nihče več videl. V sobi, kjer je stanoval, bilo je na tleh kup pepela. Sežgal je bil svoja pisanja in nekaj koščekov je pričalo, da so bila nektera velike cene.

Okoli desetih zvečer je mrtvaški zvon pel. Vid je bil umrl. Ravno o tem času je nekdo na Kodraniji na okno trkal. Stara dekla se je od znotraj oglasila in prašala, kdo je in kaj bi rad. Po glasu je iz odgovora povzela, da je žolnir, in okno zaprla. Še nekaj časa so slišali trkati. Ker se ni nihče hotel oglasiti, potihnilo je zopet vse.

Nekaj dni potem so drvarji v hosti, pol ure od Kodranije, našli mrtvo človeško truplo in izstreljen samokres poleg njega. Spoznali so žolnirja. Bil je še tako oblečen, kakor na poročni dan.

Kmalu potem, ko se je razvedelo, da je žolnir bil ubijavec, dal je oče Maklen veliko denarja cerkvi ubogajme. Ljudje niso vedeli, kje ga je dobil.

Kdor je trideset let pozneje na Kodranijo prišel, videl je postarelo, zgubano, in zanemarjeno oblečeno žensko, ki je čeravno gospodinja premožne lastnije trdo delala od svita do mraka in z nekako osornostjo ukazovala družini. Kdo bi bil spoznal v tej čmerikavi, skoro grdi babi nekdanjo lepoto kostanjevskega okrožja — Katrico?

Domačiji.

(Zložil Fr. Flegerič.)

Ko noč pripelje pokoj svoj,
Ko trudni udje spijo,
Sfrkoče mojih misli roj
V preblago domačijo:

Premili kraj! miline poln,
Ki v slasti me je zibal,
Ko moje kratke sreče čoln
Prijazno se je gibal.

Predragi kraj! kjer draga mi
Še mamica žaluje,
Kjer oče z solznimi očmi
Po sinu izdihuje.

Preljubi kraj! kjer ljubica
Izvoljena prebiva,
Ki smem jo zvati: deklica
Presladko ljubeznjiva.

Prekrasni kraj! kjer čuden kras
Narave blage klije,
Kjer se slovenskih pesmi glas
Po gorah, dolih vije.

Presladki kraj! kjer mi sladkost
Življenje je sladila,
Ko še nesreče zlobne ost
Ni zmage zadobila.

Domači kraj! dom radosti,
Oj daleč si od mene!
Na tujem v tihi žalosti
Cvet moje nade vene.

Prek bistrih rek in prek planjav,
Preblaga domačija!
Iz tožnega sreča pozdrav
Se v pesmi ti izvija.

Brtavsov Jurček.

(Humoristične črtice iz domačega življenja; spisal A. Z.)

3. Jurček v suknji.

Gorki jug je tajal sneg, da se je kar v potocih cedila snežnica po ulicah in cestah. Čudno so štepicali tanki gospodiči pa bradasti košamadarji po mestnih prostorih, da bi svojih srnjih nožic ne pomočili v kako mlačico — in kaj bi ne! Kaj menite, da je to mala reč, če se človeka nahod lóti? — Po dunajski cesti jo pa maha mož, ki je ves drugi korenjak; za sodergo pod nogami se še zmeni ne — kakor široke lopate mlinskega kolesa mahajo in butajo visoké škornje ob vodena tla in kar ne migne ne, če mu voda izpod nog tudi do nosa ali pa do klobuka širokokrajnika pluska, kajti stari pošteni nos se tacih komarjev ni bal, skusil je bil svoje dni še veliko hujega na svetu in ni nahoda dobil pa tudi druge nadloge ga niso zadele.

Ta mož v modrem plašču pa s culo pod pazduho so nam že znani, tega hrabrega junaka smo že v Ljubljani videli — vendar kar brez ovinkov naj povemo: starega gorenškega Brtavsa imamo

pred seboj. Oče Brtavš? Ni mogoče — ali ste res vi ali kaj? Komaj vas je poznati — kaj vas je neki srečalo na potu, da tako preplašeno, tako divje krog sebe pogledujete izpod krajevcev, kakor bi jo naravnost v vojsko mahali nad pesoglavca Turka. Glejte kako se vas bojé sivke vrane in se vam krohotaje umikajo! In na dunajski cesti — šment, oče kaj pa krevsate tód? Mar primahate jo naravnost od Dunaja? Ko bi tako nagovorili očeta Brtavša, žalostni bi zmajali z glavo in spregovorili: o vi lahko norce uganjate vi, ki vam še ni treba umreti, ali jaz revež, ko bo treba zdaj in zdaj v krtovo deželo — o jaz bedak, da sem kedaj krenil na to-le cesto!

Umreti — v krtovo deželo? Kákove besede! Ali se je očetu zmešalo pod klobukom? Vendar pustimo je zdaj, pustimo, saj se jim še govoriti ne ljubi, znabiti jim odleže.

Enakomerno se bližajo oče mestu, ljudjé jih srečujejo, ljudjé jih dohajajo, vozovi ropočejo, kočije drdrájo — ali oče za vse to danes nimajo očesa, meni nič tebi nič jo krevsajo po blatu, in bodisi, da so se natihoma na smrt pripravljali, bodisi ker so jo od neznanega konca v mesto priromali — na enkrat so bili v nekih stranskih, jim popolnoma neznanih ulicah.

„Hov — hohovp! udari jim na uhó glasen zategnjen krik in je predrami iz globocega premišljevanja — pred seboj zagledajo iskra konjiča, ktera sta vlekla lepo kočijo. Čudni glasi so pa dohajali iz kočijaževih ust, kateri je nad našim očetom zarenčal, da se ognejo v stran. Brtavš se malo pretresnejo in skočijo v stran, globoko globoko zdihejo in tako-le spregovori njih srce: „Mengiški Jurko jo je uganil in črne bukve ne lažejo nikoli; vendar naj se zgodi, kakor je božja volja.“

Pogledajo ob hišah — vse neznano. „Tu še nisem bil, kako zdaj pobina najti? Treba bo vpraševati.“

Prižvižga in priskače umazan fantalin z raztrganim predpasnikom ter s svojima šlebedroma, zdaj z enim zdaj z drugim, po blatu brca in vodo pred seboj kviško pehá. Tega-le bo treba vprašati, mislijo Brtavš, menda se tudi kaj uči, in že se jim odpró usta k vprašanju; ali tudi pobin se je ustopil pred očeta in menda so mu oče Brtavš zeló dopadli, kar v obraz se jim zareži, ob blato poceptá, da je krog in krog škropilo, pa naglo steče, kričé: „Oče, ali zabavljate?“

„Šmentani porednež tí,“ mrmrajo oče in se obrnejo do človeka v gosposki zaguljeni suknji: „Gospod, ali mi veste povedati, kje stanuje tisti krojač, pri katerem se uči neki Jurček?“

„Kteri krojač? — krojačev je v Ljubljani na mernike, Jurčkov pa še več.“

„Ne vem, kako se mu pravi — suh, slab možiček je; Jurček je pa moj fantin, uči se šivarije.“

„Oče! če več ne veste o vašem krojaču, menda ga že ne boste našli,“ pravi suknjač ter popusti Brtavša sredi ulic. Dalje gredé jo krenejo v stran; kar se jim pokaže kraj, kateri se jim znan zdí — v teh ulicah so zadnjič bili — glej tam-le celó steklena vrata

tistega krojača, ki gospém nareja obleko. Zdaj bomo pa kmalo skupaj. Glasno vpitje pa smeh jim udari na uho — kričanje mladih grl — cela tropa paglavcev se pridrví. Eni brecajo in premetavajo po tleh klobuk — komaj pade v blato, že ga drugi zadrvi v zrak. In tam-le una kopica? Kako se suče in zaganja v nekoga v svoji sredi — presneto, tega imajo zeló v čislih, kako vse po njem sega. „Tacih porednežev pa še pri nas ni,“ zamrmrajo oče Brtavsv ter stopijo s povzdignjeno gorjačo k hrumečemu roju. „Paglavci, kaj vam je naredil revež, ali ga spustite koj, če ne, kar — — —“

Kaj je hrabremu očetu besedo zaprlo? Čudna prikazen — Brtavsv so rešili svojo lastno kri, pred njimi stoji Jurček, ves blatnat in razcukan.

Dolgo sta se gledala eden družega, strmo kakor bi bila okamenela. Bog vé, kdo se je družega bolj ustrašil — ali oče svojega mládega gospoda, ko so ga tako praznično olišpanega našli med divjo čedo, ali pa Brtavsek, ko očeta pred seboj ugleda, kakor so dolgi in široki, kakor bi bili ravno kar z neba padli?

Znana roka seže Jurčeku v kuštre — smeh malih porednežev mu doní na uho in kakor grom ga stresnejo besede: „Paglavcev šmentani! ali sem te zató v Ljubljano pripeljal — ali se tega učiš? po blatu se valjati pa pretepravati? Tako daleč sem revež pricapljal, da ti prinesem stričevo suknjo, in ti mi tako počneš?“

Jurček se ihté nekaj izgovarja in govori o nekem Mihcu, kateri si je danes svojo jezo nad njim ohladil; ali oče niso bili navajeni dolzega besedovanja, kar pred seboj so ga cefrali in pèhali, da prideta do mojstrovega stanovanja. Gospod so še le očetu Brtavsvu malo pohládili jezo, ko so jim zares čudne reči jeli pripovedovati o rogačku Mihcu.

„Tukaj-le, gospod, je suknja za Jurčka, ali le vi jo spravite noter do praznikov, takrat mu jo pa dajte, če se bo lepo obnašal. Ako pa ne bo dobro storil, naj pa le še razcukan hodi. Veste, gospod, kar zelo sem se zjezil, ko sem ga tam v drhali narajmal, čeravno se človek z jezo nič kaj lepo na pripravlja na smrt?“

Smrt! Strašna beseda za človeška ušesa! Kakor bi bila turška bomba butnila v sobo — vse roke zastanejo, vse plašno pogleduje očaka Brtavsva pod nos. „Kaj ste pač naštimali, oče,“ se naposled eden oglasi, „ali so vas kje obsodili na vislice?“

„O črne bukve, črne bukve!“ mrmrajo naš očak. „Smrt? Črne bukve? oglasi se mojster. Za božjo voljo, kaj vam je, oče Brtavsv! Razjasnite nam vendar svoje besede; saj vas ne razumemo.“

„Naj bo no. Glejte to je tako-le: mojemu sosedu je bilo iz hrama ukradenih petdeset križavcev, ktere si je s krvavimi žulji pridobil in prihranil za stare dni. Ugibali smo in ugibali, pa šment vé, kdo je je staknil in zmaknil iz skrivnega kotička. Sosed jih tudi težko pozábi, zato skuša in išče na vse strani, in ko zvé, da mislim jaz v Ljubljano fantinu suknjo nesti, reče mi: Matevž! veš kaj, tebi ne bo ravno veliko v stran, če stopiš še k mengiškemur Jurku. On je zveden in prebrisan v vsaki reči; Jurko bolj pozná bolezní, kot

vsaki padar in ti vé koreninic in družega spaka za vsako bolečino, on jih je tudi že več ozdravil, ko vsi ljubljanski dohtarji skupaj — pa je še nekaj družega. On ima nek tudi črne bukve in ti vé iz njih vsacega tatú povedati; če hočeš in če je pri volji, ti pa tudi naredi, da tat sam nazaj prinese ukradeno blagó. Lej Matevž, lahko bi mi to storil, in ga pobarat šel za moje križavce.“

„Bi že šel,“ rečem mu, ali kako ga najti? „Za to ne skrbi, odgovori, mengiški Jurko slovi v deveto vas, pozna ga vsak otrok.“ Grem in res še precěj kmalo staknem njegov dom. Ker si že tukaj, mislim si, tudi lahko poprašáš kaj sam za-se. Jurček, ti še ne veš, da sem jeseni enkrat nesrečo imel — ko smo steljo domú vozili, prevrnejo se kola in me pod sé vjemó. Nekaj so mi rebra potlačila in odsihmal časi kri pljujem. Kar mi je zastran križavec naročil in povedal, ne smem živi duši razodeti; ko ga potem za-se pobaram, ne povem mu, da sem jaz tisti, od kterega govorim. Veste, rečem mu, pri nas je tudi nek človek, ki je jeseni voz na-nj padel in od tistih dob časih kri pljuje. Zdaj me začne nekaj bolj na tanko izpraševati in potem pravi: „Ali niste kar nič prinesli seboj od tistega človeka? vode ali vsaj košček njegove obleke?“

Košček obleke, mislim sam pri sebi, to bi se mu že dalo, če tudi družega ne, ter segam v kamižolin žep. „Obleke pa mislim, da imam vendar-le nekaj pri sebi, rečem mu, in rukam in cukam natihoma po žepu, da odtrgam košček podvleke, zraven sem se pa vendar nekaj bal. Črne bukve ima, si mislim, kaj če ugane, da sem jaz tisti bolnik?

„Le malo me počakajte,“ pravi Jurko na to, „pridem koj,“ ter stopi s koščekom v štiblico. Kaj je tamkej počel, sam ne vem. Slišal sem le neko brbranje in mrmranje, da me je kar strah obhajal, in potem je zasmrdelo po vsi hiši, kakor da bi bil kos obleke žgal. Ko nazaj pride, pogleda me tako pisano, da si mislim: no, zdaj te pa že imá, kaj si se skrival.

„Vi ste mi nekaj zamolčali,“ pravi mi, „tisti človek časi tudi malo pokašljeje pa vedno jé in ni nikdar sit.“ Sto vragov, mislim si, ta je copernik. Da pokašljujem časi, tega mu res nisem povedal, da sem pa tako grozno ješč? — no, zób res nimam slabih.

„Zdravil ne dam nič — nobena reč mu več ne pomaga, in težko če še dočaka novega snegá. Ta bolnik je kakor jabelko na drevesu; zunaj lepo gladko in rudeče, notri pa vse puhlo in gnjilo.

Silni smeh ustavi na smrt obsojenega očeta Brtavsa. „In vsem tem bedarijam vi verjamete, oglasí se mojster, nikarte nikarte ne bодite tako prismojeni!“

„Zunaj gladki pa rudeči kakor jabelko,“ oglasí se nekdo drugi, „stopite tje-le pred ogledalo, pa boste videli, koliko vé vaš copernik.“ Ta dokaz je bil za očeta tako prepričaven, da nič tacega; spomnijo se, da jim je časi studenec bolj hrastovi skorji podoben obraz kazal, kakor rudečemu, gladkemu jabelku, in se začnó že sami tudi muzati.

„Le takim mazačem in goljufom nič verjeti,“ začnó zopet argumentirati mojster, da bi rešili Brtavsa smrtnih misli. „Še jaz vam

bom lepo storico povedal od tacih vedežev in copernikov. Eden mojih znancev tu v mestu ima kacih devet let starega fantiča, ktereга božje meče. Se vé, da na vse strani poskuša in stori, kar le vé in zná, da reši fantiča. Ne vem, koliko tednov je tega, ko je poslal po stari baburi vodé sloveči konjaški in jo prosil za svét in zdravilo. In glejte, oče Brtavs, ta konjaška je bila menda ravno taka copernica, kakor vaš Jurko, do pičice jo je zadela. Ogledovala in ogledovala je posodico in počela svoj križ kraž, potem pa tako-le modro se odrezala: Ta oseba, čigar vodo ste mi prinesli, je nedavnej otroka povila, zdaj jo pa tare mrzlica.“

Silni smeh, da če vse popokati — še Brtavs sami začno zobe kazati. „No, oče!“ nagovoré jih mojster, „ali še verjamete svojemu preroku?“

„Ja, če je taka — —“

„Taka taka je — le nikar se ne zmenite za mazačeve besede; če ste bolni, peljem vas še danes k učenemu, pametnemu zdravniku, in koj vam bo pomagano.“

Brtavsu se je odvalil velik kamen od srca. Tako vendar še ne bo treba umreti. Šmentani Jurko! menda je spoznal, da sam zase popraščujem, pa me je htel postrašiti. Res so peljali mojster očeta k imenitnemu dohtarju. Učeni gospod bi bil toliko da ne smeha počil, ko je slišal, kako je copernik Brtavsa k smrti obsodil — potolažil je očeta prav lepo in mu nekaj zdravil priporočil.

Tako so bili gorenski oče Brtavs rešeni smrti.

Kakor bi bili od smrti vstali, kakor novoprerojeni so jo mahali drugo jutro Brtavs v svojo domačijo. Saj so pa tudi strahú prestali zadnje ure, da je kaj. Tako meni nič tebi nič k smrti obsojenemu biti, kaj menite, da so to mačkine solzé? — Ravno tako vesel je pa bil njih mladi gospodek, in kaj bi ne? Tam le v omari je bila suknja, dolgo zaželena suknja. Ždaj se ne bodo več posmehovali njegovim raztrganim komolcem, zdaj jim bo pokazal paglavcem, da se zna tudi Jurček po gosposko nositi. Srce mu kar veselja ni dalo delati; če je prijel za šivanko, koj se je vbodel, kajti njegove oči so bile vedno obrnjene na omaro, kjer je bilo shranjeno sveto oblačilo, ktero ga ima v gospoda prestvariti. Kedar je bil sam v delavnici, koj je smuknil k omari in špegal in špegal, da bi ugledal stričevo zapuščino; ali to je bilo nemogoče, ker neznanško povito in zašancano v velik kos prazničnega platna so jo oče v Ljubljano pritresli, da se jej medpotoma kaj žalega ne stori. Tudi s pratiko na steni je imel Brtavsek silno veliko opraviti. Bog vé, kolikrat je že preštel dni do velike noči — vso vrstico sveta — da je že kar iz glave vedel, ktera ga še loči od suknje.

Če je imel naš Jurček te dni v mestu kaj opraviti, ogledoval si je pazno pazno vsacega suknjača, in kamor se hodi največ gospe sprehajati, tje je hodil na rante sest in si opazovat, kako se nosi gosposka suknja, kako mora človek v taki obleki noge postavljati, z rokama mahati, kako glavo držati, klobuk vzdigovati, kako nos vihati itd. Ako se je te dni kedaj zakasnil in so ga prašali:

Jurček, kje si li hodil tako dolgo, odgovoril je navadno: pred štacuno sem malo stal, kjer suknje prodajajo.

Da kdo ne misli, da so oče Brtavs suknjo za Jurčeka ravno kar iz Dunaja ali Pariza dobili, moramo ob kratkem povedati zgodovino obleke v omari zaprte. Oče Brtavs so imeli brata, kateri je bil pa precej starejši ko oni; bil je prav imeniten mož, vedel je prav veliko povedati, ker bil je vojak v zadnji francoski vojski. Ni imel ravno posebne vojaške postave, za brambovca ali krompirjevca, kakor so jim rekli, je bil že dober. Vteknili so ga v pisano suknjo in hajdi, zdaj gremo Francoza iz dežele podit. Ko so se enkrat pred kuglami v globok jarek skrili, našli so ondi turbo, katero je francoski vojščak bežé tam popustil. Ko jo odpró, glej, kar se prikaže lepa gosposka suknja in še nekaj družih menda naropanih reči. Stric iz krompirjevčevske garde zgrabijo mavho, jo seboj vlačijo in slednjič res noter do doma privlečejo. Pozneje jo dosluženi hrabri vojak od doma potegnejo, in tako je ostala francoska suknja pri Brtavsovi hiši. Tudi Jurčekov oče so nekaj vedeli od Francoza in radi pripovedovali mlajšemu rodu o rudečehlačnikih ter kazali jim suknjo francoskega kapetana, kakor so Brtavs trdili. Tako je bila znana imenitna suknja na dolgo in široko. Pri Gašperčevih so imeli študenta in radi bi bili že večkrat jo kupili od Brtavsovih, ali oče so zmeraj rekli: na sedem let vse prav pride — znabiti bo tudi mojih kdo gospod, naj jo hranim. In res, hranili so jo in varovali; vsake šmarne maše so jo privlekli na solnce, da bi se molji v njej ne zaredili. To suknjo tedaj, od domačega umetnika nekaj popravljeno in trdo povito in povezano, prinesli so oče Brtavs Jurčku za pirhe.

Prisel je véliki petek in ropotali so klepetci, prišla je vélika sobota in odvezali so zvonove. Ljudjé so drli k vodi, da se omijejo in célo leto lepi in beli ostanejo — tudi naš Jurček je med njimi; v gosposki suknji mora človek lepo bel biti.

Bliža se čas procesije, po delavnici je že vse pospravljeno, vse že čedno napravljeno, tudi Jurček je že odrgnjen in umit, ali suknja ga še ne lišpa. Mojster stopijo v sobo in se bližajo omari — kako se kandidatu do gosposke suknje veselja stresajo udje, kako se mu smehljá obraz! Gospod odvežejo culo in razgrnejo obleko. Gospodje okrog stoječi, šivarski umetniki, zaženó krohot. Kaj pa je tacega? O nič, nič — suknjica je prav čedna — ima bele leskeče gumbe, velike kakor majhni ploščki in pa malo zeló je pomečkana. Ali to nič ne dé, saj mehke klobuke gospóda še nalašč méčka! Tudi malo dolga in široka je — lahko bi se v njej vrtel — kaj bo to! Saj se bo Jurček poredil!

Par za parom se vrstí v slovesni procesiji, ali Jurček ni med njimi — on ob strani hodi in se drží kakor namalan, vendar zapázi vsak prahek, ki se vseli na suknjo, koj ga odpihne. Kakošen je kaj bil Jurček v suknji? Težko ga je popisati. — Iz Trsta prinašajo v naše kraje neke živali v široki, trdni in mogočni hiši — le mala glavica jim kuka iz-pod kočene obleke pa malo nog se ven vidi —

tudi za jed so te ptujke. No, ko bi tako žival kviško postavil: glejte ga Jurčeka v suknji! — Dobro četrť ure zunaj Ljubljane je unkray pokopališča prostorna, lepo s travo poraščena globina, pravijo jej sploh le „v jami“. Ko je Turek oblegal Ljubljano, tako pripoveduje pravljica, in ni mogel predreti v mesto, jel je na dolenski strani mesto izpodkopavati in namerjal je sredi mesta priti na dan. Kristjanje so pa nekaj tacega že čutili in dobro pazili. Na velikonočni pondeljek popoldne prilaze sovražnik v tej globini na dan (bilo je tedaj tukaj sredi mesta). Na starem gradu so pa že pazili, in ko se prikaže prvi — pok! in že se zvali mrtev na tla. Tako podere kugla drugzega in tretjega in vsacega, kateri se prikaže. To je rešilo mesto; sovražnik potegne, kar ga je še bilo.

Od tistih dob praznujejo Ljubljančanje leto na leto velikonočni pondeljek. Zbere se velika množica ljudstva in luča s pomarančami, jabelki in sladkarijami v globino — ne sicer na Turka, ampak na ljubljansko mladino, ktera se v dolini prekučuje in cuka in ruka za pomaranče in druge reči, ktere leté na-nje. Med to turško armado se pridružiti, imajo pravico le mestni; kmečki fantje, kateri časi pridejo, morajo kmalo retirirati. Jurček se je tudi že med mestne štel, posebno zdaj, ko je nosil suknjo. Dobro, če se vjame kaka pomarančica, si misli in jo maha v svoji suknji dopetači med turško armado.

Nekdo zgrabi cel košek pomaranč in je telebi med mlade sovražnike. Več ko dvajset turkov plane na-nje. To je mečkanje, to je ruvanje, suvanje, zabavljanje! Ta veka, uni vpije, tretji rentači. Skoraj nihče ni dobil cele pomaranče, v vročem boji so je zmečkali in stlačili. In naš rekrut? naš Jurček? — Joj, joj, joj, Jurček! kaj si pa počel? Cela dolga suknja je raztrgana in razparana po hrbtu in en škric se je le še na eni sami nitki drži. Oj groza, oj strašni nasledki turške vojske! Komaj jo uteče pred zasramovanjem grozne armade. V kotiček za bližnje planke se stisne in britko joka.

Oj žalostna osoda prve gosposke suknje! Kako naglo so pretekle ure slave! Jurček, ti nisi bil rojen za gosposko suknjo! —

Ljubljana leta 1821.

S pomladi leta 1821. je bil v Ljubljani kongres ali shod vladarjev, izmed kterih si je naše ljudstvo zapomnilo posebno ruskega cesarja Aleksandra, da si sem ter tje še dandanašnji kaj o njem pripoveduje. Prav naravno je bilo tačas, da so ljudje po svetu želeli kaj slišati o belej Ljubljani, posebno zató, ker je ni mogel iti vsak tako lahko in cenó pogledat sam, kakor dan današnji. Potopiscev in krajepiscev se jim je pa hvala Bogu tako malo manjkalo, kakor nam. Bog vé, kaj so oni tačas napisali o Ljubljani. En spis

iz tistih časov pa mi je té-le dni po naključbi prišel v roke. Napisal ga je Francoz Charles Nodier. Vem sicer, da častiti bralci ne bodo našli v njem nobene posebne cene za našo temno zgodovino; ali jaz sem se kratkočasil, ko sem ga bral, in zato sem se predrznil misliti, da bi utegnil tudi druge zanimati, naj že potem vzamejo za resnico, kar Nodier pripoveduje, ali pa naj samo pre-mišljajo, kakó so pred 45 leti pisali ptujci o našem narodu. S tem more vsak primeriti, kakó pišejo dandanašnji ptujci o njem, pa bo videl, ali se je svet kaj premenil, ali pa nič. In morebiti bo to primerjanje vendarle nekoliko zanimivo. Zato mi bodo odpustili, da vlečem stare reči zopet na dan. Dalji vvod je menda, kakor vsi dolgi vvodi, nepotreben; o Francozovem spisu naj sodi vsak po svoje. Samo to moram še opomniti, da sem pri nekterih imenih iz najstareših povesti, kakor tudi iz novejših časov počel misliti, da res malo vem iz občne in iz slovstvene povesti, kar je pa morebiti prava resnica. Naj bodo častiti bralci pri tem bolj srečni. — Takó-le piše Charles Novier:

„Ljubljana, glavno mesto Krajnsko, ki se zdaj na njo ozira cela Evropa, je v starej vindeličkej Iliriji, ter je spadala od nekđaj med njena najimenitniša mesta. Stari so trdili, da jo je sezidal Jason, imenovali so jo Aemona (Emona); Avstrijanci jo zovejo Laibach, Lahi Lubiana, domači pa Lublan. Ravno ta razna imena ima tudi reka Lublan, ki deli mesto po celej daljavi na dva skoraj enaka dela. Ta dva dela sklepajo trije mostovi, znameniti zavoljo mnogih svetnikov in drugih svetih podob, ki se okoli njih zbira zmeraj mnogo ljudstva. V Ljubljani je kakih 20.000 ljudi; narodni jezik je ilirsko-vindelički, ter se le malo loči od hrvaškega in pravega istrskega; ali tú so le redki, ki ne znajo tudi nemški, ali pa laški, ali pa novogrški, ali pa uméjo vse te jezike skupaj. Francozi so bili tukaj precej dolgo, pa so tudi svoj jezik precej razširili. Takó je tu odreja sploh mnogojezična, in najprostejši meščan ima za nauke elementov, ki bi jih zastonj iskali na mnogih akademijah, ker razun teh jezikov in raznih slovanskih narečij je znanje latinskega in starogrškega tu med vsemi stanovi bolj razširjeno, nego pri nas med višimi stanovi.

Ceste ljubljanske so široke, dobro delane in posebno čiste. Več javnih poslopij, ki so sicer prosto ali prav prijetno zidana, bo zanimalo popotnike; z veseljem bo tudi pogledal bogato deželno knjižnico.

Krajnci so visoki, krepki, nekoliko pripognjeni in krotkega, plemenitega obraza: ženske slové zavoljo posebno čiste kože, zavoljo krepke barve, ki se prelepo zgublja do najnježnejših stopenj. Ljubijo lišp, ples, igre (glediščne i. t. d.). In njih narodna obleka je neznanu prijetna. — Kar se tiče moralnih lastnosti tega naroda, ni mogoče najti popolnišega. Krajnec je trezen, pobožen, gostoljuben, zmeren v vsem; zato ga držé vzhodni ilirski narodi, čeravno jih je pretékel v izobraženosti, za zabitega. Povest tega naroda ne spominja nobenega punta, nobene politične nevihte, še nobenega pre-

hodnega nereda. Da, ljudje, ki živé že mnogo let v Ljubljani, ne morejo se spomniti, da so kdaj čuli o kakem hudodelstvu. Domači jezik še imena nima za nektera hudodelstva, ki so pri nas čisto navadna. Leta 1812. je minulo 51 let, odkar so bili zadnjega ob glavo djali. Kakošno je orodje zato potrebno, ni nihče vedel.

Ljubljana stoji tako, da je zmeraj v zvezi s tremi velikimi mesti. Ta mesta so Beč in Benetke, kamor je samo šestdeset ur, in pa Carigrad (Konstantinopel), ki je sicer dalje, kamor se pa vendar vedno in mnogo trži. Bližnja ilirska mesta so: Postojna, (razumé se, da Nodier piše Adelsberg; ravno tako tudi dalje) Cerknica sloveča zavoljo cerkniškega jezera, ki imajo v enem letu v njem opraviti ribiči, lovci in ženjice; Idrija, imenitna zavoljo rudnikov; Kranj, čegar lega nas spominja na najlepše kraje v Švajci; lepi Trst, ki se s svojimi palačami kosa z Genovo, v srečnejših časih pa se je s svojo kupčijo kosal z najbogatejšimi ladjostajami cele Evrope; vesela Gorica, ki mimo nje teče prijetna Soča; poznali so že stari pesniki Gorico, v nekolikoj daljavi močijo njena rodovitna polja valovi reke Trinara, ki jih je opeval Virgili. Ta zemlja je polna umnih in prav prijetnih spominov, povsod se ti zdi, da stojita pred teboj Kastor in Poluks, ki sta prva vozila se po Savi; Jason, ki je pridobil zlato ovnovo runo, in zidal mesta, koder je hodil; Japig (Japix), ki je prvi dajal postave, Diomed, prvi kralj v Trgestu (Trstu) in Antenor, ki je šel še dalje, pa na bregovih Brente sezidal učeno Padovo; — in slednjič: od skale, ki je nekdam nosila zidove Epidavra, do zgodovinsko imenitnih planin Paserijskih je videla ta zemlja leteti slavo francoskih vojn timer.

Ljubljano varuje grad, ki je sezidan na prijetnem, prav lepo obraslem griču. Vès kraj ima mnogo bukovih in smrekovih gozdov; tri četrti milje od mesta teče Sava; znana je pravljica, da so tukaj Argonavti najpopred spustili ladijo v valove.

Ni je zemlje na svetu, ki bi imela toliko naravnih zakladov, kolikor Krajska. Vse naše misli presega bogastvo vsakoršne vrste žužkov in rastlin, kakor je popisujete flora in fauna Carniola, dve prav dobri knjigi, ki pa vendar v njih pogrešamo mnoge nove najdbe. Tukajšnje lisice in pa medvedi slové v kupčiji zavoljo lepих kož; gozdi in močvirja imajo dosti divjadi, rib potočnic in jezernic je v Ljubljani na trgu dovolj. V reki, ki teče skozi mesto, lové največe rake v Evropi, in morebiti na celem svetu; dolgi so po deset do petnajst palcev; ti raki in pa neka na suhem živeča želva so posebno cenjena jed pri národnih veselicah. Letniki starodavne ješčénosti pripovedujejo, da je Lukul polže dobival iz Ilirije, in „luniche illiriche“ so še zdaj pravi oblizek beneških in neapolitanskih sladkosnedežev.

Narava je Krajnce dobro obdarila; prijetnostim potrate in umetnosti pa se ogibljejo. Ko so prišle semkaj francoske armade, morali so jim skoraj vse pohišstvo pripeljati od drugod; večina nam navadnega pohišstva je bila Krajncem neznana. Za kinč svojih izeb držé lepó pobeljene stene, k večemu se najde na njih laška malarija;

dene se namreč na steno platno z izrezano podobo, pa se čez barva s čopičem. Iger, ki se na Francoskem ž njimi društva kratkočasijo, ne znajo; mi še le smo je naučili nekoliko hazardnih iger, čeravno so bile bližnjim Benetkam že več stoletij znane vse olike društvene-ga življenja.

Sprehajališča okoli Ljubljane niso posebna; zavoljo prijetnosti cele okolice niso potrebna. Leopoldsrub s krasnimi gozdi je le četrt ure od mesta; Šiška, Krakovo, prijetna okolica pri Božjem grobu, lepe bukve pri Bokalcah, vsi ti kraji so kinč okolice in najlepša pribežališča.

To neznano mesto je v versti učenih mest že davno veljavno; natoroznanci Scopuli, Pancer, Fabricius in Pajkul (Paikull) so se tukaj rodili; naše dni je tu živel baron Zois, eden največih rudoznan-cev, ravno tako tudi učeni Pezneigger, ki je prestavil več grških pesnikov, Vodnik, Adelunk, vindeličko-ilirski Johnson, in Graentz, jako učen jezikoslovec, tudi doktor Jeuniker, ki je v tem oddalje-nem kotu v svojih mladih letih napredke zdravništva pretekkel, in pa pohlevni Kalister, zdaj bibliotekar v Ljubljani, ki pa s svojim zna-njem zasluži ktero vrednejše mesto, jaz mu želim vspeh, ki ga najde na Nemškem vselej učenost brez sleparije“. v. M.

Národní pevcí na Poljskem in Maloruskem.

(Zgodovinski obraz, spisal K. Wl. Wojcicki.)

III.

Onim, ki so mesto zgodovinskih ali svetnih pesem prepevali duhovne pesme, onim prištevamo tako zvane dede in učence (dziady i žak).

Že Simon Starowolski 1625. l. toži, da se vse preveč množé ti berači, ktere on zove „bieguny“. Nobena cerkvena svečanost in nobeno ženitovanje ni minulo brez njih. Berači ti so se razstavljali v dolzih verstah ob cerkvi, in včasih močno razperli se, če je kdo komu prevzel boljše mesto. Razun kruljevih, ubožnih in za delo nesposobnih starcev, nahajali so se še druge vrste berači, ki so se množili od roda do roda, in zdravih svojih otrok za nič družega niso izrejali, kakor za beraštvo. Vsak berač je kot dedino imel od očeta ali starega očeta lastni okraj, ki ga je skozi leto večkrat prehodil, ter se tako živil. Pobožno ljudstvo, ki je v vsakem takem beraču menilo evangeljskega Lazarja, podpiralo je je radodarno. Starci ti so prehodili sela in mesta, zaviti v umazane cunje, z dudo in molkom v roci, s čapko na glavi, bisago čez rame, prevideni s silno gorjačo, včasih tudi s korobačem, da so odganjali pse, naj silnejše njih neprijatelje; zato je tudi pregovor: Ljubijo ga, kakor psi starega berača.

Berači ti so morali imeti dober spomin, in na pamet znati mnogovrstnih molitvic in pobožnih pesem; pa tudi lokavi so morali biti, da so znali, kakor je menil narod, uganiti najskrivnejše misli in želje. Ko je berač odmolil nekaj molitvic in odpel nekaj pesem, ktere so seljaki verno poslušali, pričele so se za-nj vesele ure, in vprašanj: od kod ste? ni bilo ne konca ne kraja. Kaj so pa berači vse uganjali domá, kedar se jih je več sešlo, in kjer jih nihče ni opazoval, o tem rajši molčim. O cerkvenih svečanostih so povsod peli pobožne pesme, pred vratmi seljakov in plemičev.

Med pobožnimi pesmami je najnavadnejša bila o Lazaru, ki je slušateljše najprej genila; glasila se je blizo takole: „Kaj se je godilo v davnem času? — Živel je premožen človek, imel je obleko iz srebra in zlata, jedel je le, pel in rajal, ter v svojih prsih gojil prevzetnost. In da-si tudi je v obilici živel, vendar je Lazar gladú umiral na gnojišču. Ko ga je bogatin videl v takej bedi, obrnil se je od njega, in ko ga je Lazar kot brata prosil miloščine, zasmehoval ga je ter zaničevaje pljeval va-nj. Lazar je umrl v siromaštvu in bogatina je doletela pravična kazen; peklenščeki so padli nad-enj:“

„W tem śmiercé go dusić skoczy,
Na wierzech wylazły oczy,
Aż z gardła piana toczy.“

„Porwali go ezém przedzėj
Od skarbów, od pienię dzy,
Do piekła wiecznej nędzy.“

„A w tém okrutni czarci,
Jako na zwiérza charci,
Srogim jadem zażarci,“

„Tam gore od dnia do dnia
Ten nieszczęśliwy zbrodnia,
Język jako pochodnia.“

Berači ti so ostanek davnih naših božjepotnikov, ki so razun pobožnih pesem pripovedovali tudi stare pravljice, kakor je med prostim narodom še dan danes navada.

IV.

Vrnimo se zopet k národnim našim pevcem. Oni so ukrajinsko kobzo hvalili, rusko dudo pak zametali. V genealogiji Nicidevej, (Krakovo 1635. l.) čitamo: „Poludan je, ali bodeš kaj južinalo, ubogo dete? Gladú bodeš tulilo, kakor ruska duda.“

V šestnajstem veku je bila mazovska duda posebno priljubljena. Med dudarji nahajamo tudi slavnih godcev. Kako priljubljena je duda bila za vlade Sigismunda III., to je razvidno iz besed Kašparja Mjaskowskega 1622. l.:

„Ale niemasz nad nasze z krzywym rogiem dudy,
Bo te może mieć zawždy i pachotek chudy.“

Na maškeradah tudi nahajamo dudo in srbske gosli, in ta dva nastroja sta preglušila vse druge. Dudarji pa tudi nobene druge godbe niso mogli slišati; morda so slutili, da je bodo inostranski

nastroj izpodrinili z domačih tal. V šestnajstem veku je duda bila že ob veljavo. In Salomon Rysinski navaja zasmehljiv pregovor za stran kobze: „Srečen je, kogar kobza razveseljuje“. In drug pregovor se glasi: „Lutnar (plunkar) ne prične prej, dokler dudar ne omolkne.“ Zarano so začeli za godbo sposobne može pošiljati na Italijansko, kakor nam priča Gornicki.

Vse drugače je bilo v davnej dobi, ko je Poljska imela še mnogo večih in manjih dvorov, kjer je bivalo više in niže plemstvo. Ondaj so dudarji imevali ugodno življenje.

Dudarji so svoje nastroje, s kterimi so se poslavljali, v cerkvah obešali pred svete obraze, kakor 1622. l. Kašpar Mjaskowski; in ravno isto priporoča tudi svojemu svaku: „Vzemi dudo, in obesi jo kje poleg sv. Jederti; ž njo vred pa tudi rajanje in radovanke.“

V sedemnajstem veku so polagoma tudi kobzo začeli opuščati. Ondaj so poznali samo srbske gosli in cimbale.

Poljski in ruski plemiči so na svoje stroške vzdrževali mnogo banduristov. Ko je kraljevič Janez Kazimir zaradi važnih vzrokov v ječi sedel na Francoskem, tolažil ga je nek bandurista v njegovej bedi (Carcer Gallicus. Wassenberg). Christophor Zborowski je svojega bandurista Wojtaška rabil v važnih zadevah; ta isti bandurista je pozneje izdal izdajniška njegova pisma, in odkril svojega gospoda pogajanje z neprijatelji domovine. Gotovo je vsakemu znana pesem, ktero so banduriste zložili banduri:

„Moja bandura z samoho zlota,
Kto na nij zahraje, bere ochota.“

In bandura je preživela dudo in kobzo, kajti poslednje dve ste bili slišati samo po gostilnicah in na seljskih ženitvah, nasprotno pak je bandura še za časa vlade Stanislava Avgusta častno mesto zavzemala na dvorih plemičev, in velečenjeni Orłowski je izvrstno narisal obraz, ki nam predstavlja dva poljska plemiča, vračajoča se od pira: Veselega srca in rudečih lic mahata s sabljami po varšavskem mostu, za njima se opotekajo pijane sluge, naprej pred vsemi pak radostno skače prepevajoč in igrajoč bandurista.

Fr. Jaroslav.

Kakor — ko — kot.

(Spisal P. Ladislav.)

(Konec.)

3. Kot. Kar se tiče besede „kot“, sem pa v zadregi, brez ozira na pisavce, ki ga rabijo včasih v pomenu dokazanega ko, v časih v pomenu kakor. Resnica je to, da ga rabi narod včasih v pomenu kakor, v pomenu ko pa nikdar ne. Da bi se bil izvil iz besede kakti, kakor uči g. Navratil (Glasn. str. 190), utegne

biti, toda sodil ne bom, ker mi je pravi pomen štajarskega k a k t i premalo znan. Vendar vsaj v pisavi morala bi imeti tudi ta beseda svoj razločen pomen. — Med prostim ljudom ima ta izraz svoj lasten pomen, vsaj v nekterih krajih. Na Tuhinjskem ga rabijo v pomenu tistega nemškega „als“, ki veže apozicijo s svojim samostavnikom, izgovarjaje ga brez o, poluglasno k't (к'т), postavim: *Štefek je dober človek, pošten mož, k't župan pa je mevža. K't tvoj boter imam dolžnost posvariti te.* — Tudi ga rabijo, kedar se navedajo izgledi ali pa izreki, v pomenu nemškega ž. B. na primer: *Danes so v pridigi pravili same istorije, k't: od Suzane, od Davida, od egiptovskega Jožefa itd., ali pa: za to in to čednost so našli več izgledov, k't: sv. Agato, Nežo, Rotijo itd.* — Hrvatje imajo tu „k a o“, npr.: *Franjo Žužel k a o predsednik odbora.* — Čehi imajo za ta pomen svoj c o.

Če smemo po tem soditi, rekel bi, da ima beseda „k o t“ svoj lastni pomen, toda manj obširen; da k o t ni = k o, pač utegne biti k o t izpeljan iz k a k t i. Da pa k o ni skrajšan kakor, tega sem prepričan.

Če povzamemo po bistveni veljavi te besede, nasvetoval bi za praktično rabo v pisavi ta pravila:

- a) K o rabimo v časovnih stavkih sploh; v pogojnih II. oblike; v temporalno koncesivnih.
- b) K a k o r za enakost sploh; za inakost (pri komparativu) pa se rabi k a k o r in n e g o enako, samo pri zanikavnih stavkih naj bi se rabil l e n e g o.
- c) K o t, kedar se veže apozicija s samostavnikom; kedar se navajajo izgledi ali izreki. To velja zlasti v slovniških razpravah, če se navajajo stavki v dokaz kakega pravila.

Vsled tega bi se predrznil v Janežičevi slovnici preurediti to-le:

§. 427. e. K o, k o t odpadeta, n e g o ostane in pridene se mu še kakor z dotičnimi izgledi vred, zakaj sedaj jih ima samo za n e g o.

§. 430. a. se razdeli v a in b (α , β) s primernimi izgledi.

§. 430. c. k o, k a k o r odpadeta, k o t ostane.

V razgled stavimo le-sem nekaj stavkov, dobrih in napačnih (poprava je v ojnica), kot: *Vse drugače pa delamo v narodnih zadevah, ne ozirajoči se na nič družega, n e g o na postavo, ker smo k o t duhovni tudi ustavni državljani, k g k o r vsak pravosposobni Avstrijan.* — *Bil je močen k o (k a k o r) Štampilhar, zvit k o (k a k o r) grča, gladek k o (k a k o r) hrastova skorja.* — *Ógri tam sedijo k o t (k a k o r) da bi samo razkazovali národno obleko.* — *Družega ne vidiš k a k o r (n e g o) samo kratko repasto šumo.* — *To vam živo priporočam k o t vodja, k o t vaš prijatelj.* — *Dve ščuki ste tako debeli k o (k a k o r) moj komolec.* — *Nihče drugi ni mogel biti uni človek k a k o r (n e g o) žolnir.* — *Hrvaška dežela mu je tako malo znana k o (k a k o r) kitajska.* — *Ne vem mesta, kjer bi raji bil, k o t (n e g o) tukaj.* — *K maši hodi k o*

(kakor) drugi. — Sedaj ko gospodinja ne more, imam ti jaz zapovedati. — Kakor (kot) oznanovavcem modrosti bilo jim je lahko pridobiti si zaupanje. Krivično navsiljenje smo kot značajni možje dolžni odbijati. — Tu sem bila kakor doma, govorilo se je bolj po češki, nego po nemški. —

To so ob kratkem moje misli o tem. Posnel sem je tako, kakor govori ljudstvo po večini, in kakor zahteva logika po pomenu posameznih besedi. Če pa obvlada po nekterih krajih ta ali una teh besed, pomniti je, da je temu kriv tuji vpliv in pa nepaznost v knjigi; ali zmešnjav ne smemo prištevati starim pravicam, da bi se ne smele poravnati. Narod razume vsako teh besed in se jih lahko privadi, naj le pisavci delajo razloček med njimi. Saj tudi pišemo marsikaj drugače, nego govorimo v obhojni govorici. — Sicer pa na te misli nisem ravno natvezen, dobro vedé, da je ravno pri členkih težavno nastaviti trdna pravila, zakaj isti členki imajo v raznih krajih razne pomene, torej: Nos et refellere sine pertinacia et refelli sine iracundia parati sumus.

Národne stvari: priče, navade, stare vere.

(Nabral in razglasil M. Valjavec.)

(Dalje.)

3. Imele su prvešna vremena vile dvaput na leto gosti i svoje veselje in dendenešni imaju, nego se vezda ne vidiju nigde, i to su imele gosti na prvi letni den (vezda na Gjurgjevo) i na sredni den leta (na Ivanje). Gđa su one gosti imele, onda su celu vubogu noć popevale i boga dobrog falile i dičile i nigdar niš nisu nikomu štele, koj je baš onda mimo išel, samo je nê smel kleti, jer ako je nje klel pak ako je bil trezen, onda su ga kaštiguvale; ako im se je pak poklonil, one su ga med se zvale, i ako ne bi štel iti, onda su mam same po njega išle i dopelale su ga med se i nikaj mu nisu činile. Nu vile nisu nigdar za nigdar niš jedno leto prepustile, da ne bi gosti obvršavale. Pozivale su med se male pucice okolo deset do dvanajst i više let stare, a i matere onêh pucic, koje su bile med njimi, i vučile su jih presti, šivati, popevati, vladati se i gospodariti, i to samo pobožne pucice su štele med se zeti i nje vučiti. Gđa su imele gosti, onda su tak jako popevale, da je nje bilo čuti, gđa je bila tiha noć i tiho vreme, i dve vure daleko, i tak milo su popevale, da su se ljudi rasplakali od vugodnoga glasa.

Jemput na prvi letni den držale su prve letne gosti. Baš onda je mimo išel jeden pobožen i bogaboječi mladenec. Gđa je došel k njim, on im se je mam poklonil kak kakov starec. Kak su to čule i vidle vile, one su mu se mam odklonile i zafalile. On je štel mam mimo iti, nu one su ga med se zvale, da naj ide na gosti k njim. On je njim zafalil pak je štel oditi, nu one su mu

rekle: ne boj si ti nikaj, am ti mi nečemo prek nikaj, neg ti bomo išče na pomoč, ako bôš dober i pošten. On je onda išel med nje. Jeden časek bil je strahu, onda se je razveselil i bil je vesel skupa ž njimi. Posle došlo je više pošteni' i pobožni' ljudi i žen, onda je pak bil išče veseleši. Nu gda se je tak pošteno ponašal, kak kakov stavec, dopal se je vilam pak su mu počele sakakaj pripovedati. On im je 'se za prav dal i rekel im je, da one dobro človeka vučiju i da boljšega poštenja nê treba, nego ga one vučiju, i obečal im je, da bô 'se to obnašal i obdržaval, kaj goder su mu rekle, i da vidi, da su one božje ženske i čuvarice ljudske na ovem svetu, da je to išče od svoje prebabice čul. Gda su gosti prešle, onda su ga pustile zmed sebe i odišel je dimov i 'si skupa, koji su bili pozvani. On je ostal, kak im je bil obečal i onak delal i živel, kak su mu one rekle. Gda su vidle vile, da on nje poslušal, spominale su se med sobom, da ga budu naplatile, koj je tak dober i pošten človek. Drugo leto, gda se je približaval prvi letni den, pozvale su ga išče prvo med se na gosti i povedle su mu, gda bude taj den. On im je obečal, da bude došel k njim. Gda je došel prvi letni den, onda su ga mam med se zeze i puno drugi' pošteni' ljudi pozvale na gosti. Gda su se 'si skupili i najeli, onda su se počeli spominati, a tomu mladencu su počele sakakaj pripovedati pak su mu rekle: čuješ ti, mi vidimo, da si ti pošten človek i da si nas 'se poslušal i ako bôš na dalje takov, mi ti sprosimo milošću pri gospodinu dobromu bogu, da boš imel tô jakost nad pozojom, da bôš mogel moriti sakoga i slednjega, makar baš bil tri jezera star, i saki bô bežal pred tobom i bude ti strahu; ti bôš mogel saku i slednju tentaciju poplašiti pak te budu ljudi jako falili, jer boš vnogoga pozvoja moril i vnođu dušu občeval od nesreče, i boš mogel biti denes zutra veliki gospon na ovem svetu i išče vojvoda; mi bomo vse na te pazile i tebe ravnale i po dobrem putu vodile. Gda su 'si svoj spomenek zvršili, onda su počele 'se skupa popevati do beloga dana. Onda su se opet 'si pošteno razišli saki sebi dimov. Ov mladenec je poklem za nekuliko let bil katana vu domačoj vojski, ali je ipak ostal pobožen i bogaboječi mladenec i nê se nikaj zgizdal i navek se je poklonil vilam, gda goder se je ž njimi stal. Bil je jemput veliki pozvoj vu jednom bereku pak je veliko zlo delal, tak da je celo selo štel potopiti, pak su mu morali davati saki tjeden jedno žensko dete, koje je bilo staro barem sedem let, a jedni veliju, da je baš moralo biti sedem let staro, pak na koga je došel red, makar je bil najvekši gospon ali čmelni bogec, moral je dati svoju čer tomu pozvoju vut berek. To je dugo let trajalo, nigdo se nê mogel najti, gdo bi tega vraga — bog nas čuvaj! — bil skončal, vre je zajne leta išče vekše zlo delal, kak prvo. Matere su se plakale za svoju decu i suze točile i one žene, koje su morale davati decu, išle su kralju pak su mu rekle, bi li slobono išle mesto svoje dece. Nu kralj im nê mogel to dopustiti, onda su išle svojim popom, niti njihovi popi nisu to dopustili. Onda je išče bila poganska vera pak nisu išče tak bili ljudi pobožni. Ali je bil ov mladenec krščanske vere, ko-

jega su vile med se bile zele, pak su mu 'se povedale, kak mora živeti. Gda je bil vre na samu kraljevsku čer došel red. Kralju je bilo jako za nju pak je onda po celem svem kraljestvu dal razglasiti, da je li bi se koj našel, koj bi mogel pozoja zatôci. Nigdo se nê glasil a vre se je vreme približavalo, da mora čer poslati k tomu bereku. Ali vile rekle su tomu pobožnemu mladencu, kojemu su dale ime Gjurek, da bude išel med tudji svet i da bô tam moral moriti jenoga pozoja, ali da se naj nikaj ne boji, da ga one same tam odpelaju. Gda su vile njega tam odpelale, vre je kraljevska čer tam klečala i čakala toju nesreču. Mladenec je na jemput tam bil na svojem konju pak zapita toju pucicu: kaj delaš tu? zakaj klečiš? Ona njemu 'se pove kak je, a on je to išče prvo znal, jer su mu bile vile povedale. Gda mu je 'se povedla, onda joj on reče: ne boj se, samo ti veruj onu veru i onoga boga, kojega i ja, ne bô ti čisto nikaj; stani se pak hodi z menom. Odpelal ju je malo dale pak joj je rekel, naj tu kleči. Na jemput se je počela voda malo gibati a za tim pokaže pozoj glavu van. Mam katana pritisne konja pak na njega i moril ga je. Onda je pucicu zel pak ju je odpelal kralju i kraljici. Kralj ga je mam postavil za prvoga vodju vu celem kraljestvu, i mam se je pokrstil kralj i kraljica i 'si oni, koji su ga vidli, da je pozoja moril, kak takaj i oni, koji su svoju decu dali bili pozoj. A ov katana postal je takov človek, da je i veru nazvešal a poklem postal je i svetec. Ovo se je bilo vuprav na prvi letni den dogodilo, gda su vile imele drugo leto svoje gosti. Onda su rekle svojim pucicam i ženam, da moraju na vek si kres kuriti prvu večer pred prvim letnim danom, dok bô veka i sveta, i da ne bô ono selo niti one puće srečne, koje ne bi štele kres kuriti i popevati i po kresnica' iti. To se je razglasilo i ljudi vu Zamladincu i okolo Kahnika se i dendenešni jako veseliju Gjurgjevu. Onda puće počmu na kresu popevati i popevaju on večer pred Gjurgjevim pak 'se do Ivanja, a na Ivanje idu po kresnica': pucice se lepo oblečeju i tri dečece sobom zemu, koji su kres kurili, pak popevaju pri 'sakoj hiži i vu 'sakom gradu i 'saka hiža im da masla, jajec, sira, mele ali penez, nekoja više, nekoja menje, i taj dar moraju toji dečeci nositi, a kaj goder dobiju po kresnica', s toga se na Petrovo gosti napraviju. — Zamladinec.

III. Nočni človek i divji ogenj.

(Iz Zamladinca.)

Poklem gda je bil Adam zagrešil, hodil je bog med ljudi i z ljudmi se spominal i nje takaj sam vučil, kak moraju živeti i kak se moraju med sobom pogadjati i kak mora jeden drugoga ljubiti. I to je hodil puno put, nu on je došel ali kakti gospodin, ali kakti človek, a negda kakti bogec, a višeput kakti sam dobri bog s tulikom silom, da su ga mam spoznali ljudi, a to samo, gda su se ljudi

šteli med sobom svaditi. Nu to je bilo retke petke, da bi se bili ljudi svadili. Nu kesneše se je javlal samo gdagda, nego su za to bile vile pak su one morale paziti na ljudi i njim pripovedati, kaj hoče dobri bog i kak se moraju med sobom pogadjati i jeden drugomu pomagati, i nje na dober put obračati i opominjati. Gda je vre bilo puno i zločesti' ljudi, nisu se niti samoga dobroga boga bojali, a ne da bi se bili vili' bojali. Gospodar teh zločesti' ljudi zval se je Stanko pak je rekel, da bô on nje na dober put napelal, a ne vile, koje same nisu na pravem putu i da nê istina 'se, kaj goder one pripovedaju, da bi se dobri bog rasrdil, ako bi človek ovo činil: najte vi prek nikaj vilam veruvati, em to 'se nê istina kaj vam one pripovedaju; em vam nê nikakvoga boga, niti je bog to 'se stvoril, to je moralo samo od sebe postati, a človek slobono dela na ovom svetu, kaj goder hoče i kaj mu je volja. Samo vi verujte meni, bute vidli, kak bumo dobro i vugodno živeli. Tak je strašno govoril proti vilam i nje špotal, da su k, ali da im je za to žal, da on neče ž njimi živeti. I tak strašno su je 'si onda takvi ljudi špotali, da se nisu već niti ufale pokazati med takove ljudi. Gda su vile to 'se čule i vidle, postale su bile jako žalostne pak su jemput rekle, da toga one ne moreju više podnašati, nego moraju iti samomu dobromu bogu tužit pak su tak tužne i žalostne išle jeno tri samomu dobromu bogu tužit toga Stanka i rekle su, da im se naj smiluje i da im naj ove ljudi sfunda iz ovoga sveta, drugač im budu 'se ljudi pokvarili i na zločesti put spravili. Gda su pred gospodinom dobrim bogom 'se povedle, kaj im ljudi govoriju i kak su počeli grešiti i besramno živeti, onda im je rekel bog dobri: znam i vidim 'se, kaj goder ljudi delaju na zemlji i kak živiju, ali se jih vi najte bojati, ja bôm došel k vam i bôm toga gospodara i vodju zločestih ljudi kaštigal kak goder budete vi štele. Zato vam velim: idite vezda slobono na zemlju pak povečte svojim sestram i drugim, da bôm došel na zemlju i kaštigal one ljudi, koji mene špotaju i ne veruju, da sem ja 'se stvoril, a vi mi dobro pazite na ljudi, da ne bi više takve bedastoče delali; a ove pak malkaj ljudi bôm kaštigoval, kak goder budete vi štele, i ova kaštiga bô se vidla vek za navek na svetu, da se budu znali ljudi spominjati, kakvu su kaštigu dobili oni ljudi, koji su nesramno živeli i nisu šteli boga spoznati, da više ne bô nijeden človek štel kaj takvoga včiniti. Vile su odišle nazaj na zemlju i povedle su mam 'se svojim sestram, kaj su dokončale pred gospodinom dobrim bogom. Za tem su si vile jeden večer ogenj kurile i su se lepo veselile i popevale i zato su si bile zabrale lepu ledinu, spašnik gde je ravnina bez gromul i trnja, i pod jednom lipom su si bile složile večerju i cele gosti. Išel je baš mim on isti večer on Stanko i išče ž njim išlo jeno pet šest zločesti' ljudi. Ov Stanko nê nigdar boga molil niti je gda krepostno živel, nego je navek govoril, da niti je bog, niti človek nema dušu, nego je navek nečisto živel i bil je puno vre ljudi na svoju ruku obrnal i spačil. Gda su vre došli na onu lepu ledinu i spazili, da pod lipom na sredini te ledine ogenj gori i da tak lepo ali žalostno vile popevaju, da

bi se človek moral rasplakati, rekli su oni, koji su s Stankom išli: vidiš, Stanko, kak lepo vile pod lipom popevaju i kak se lepo veseliju? nego čuješ ti, žalostno ti denes popevaju. A on im reče: budete vre vidli, samo gda poleg dojdem, kaj im ja povem. One vam samo ljudi puntaju a ne vam vekši' k . . . , nego su vam ove vile; em vam to nê 'se istina, kaj vam to povedaju, samo lažu, ar im je žal, kaj ne ču ja ž njimi nikaj imeti. Gda su blizu došli, počel je nje taj Stanko špotati i gda je nje jako zašpotal, onda su išli dalje. Nu nisu baš onda 'se vile bile, drugač ga bi bile vre onda med se zvale. Nu gda su došle i one druge, onda su im počele pripovedati, kak je je strašno špotal Stanko, da su lebodikaj a ne bože vile. Na to su one druge, koje su potlem došle i koje su hodile tužit, rekle: am si dejte mir, bute vre vidle, kaj bô zutra ali pozutra; mi bomo popevale i boga falile i dičile pak se veselile. V jutro drugi den došel je sam bog na zemlju me nje (= med nje) pak je nje pital, kak su im ljudi, jesu li im dobri, ali nisu, jeli je poštuju ali ne? Ali su se 'se do jedne tužile na toga Stanka, da im hoče 'se ljudi na zločesti put obrnuti i da je nje snočka tak jako špotal, da su lebodikaj a ne tvoje vile i tvoje pazitelice, i klel nam je ogenj i 'se ljudi hoče pokvariti; smiluj se ti nam i pošli kaštigu na 'se, koji su zločesti. Gda je 'se čul, kaj je itak sam znal, kaj delaju i kakvi su ljudi, rekel je vilam: ja vam ga predajem pak si ga kaštigujte, kak goder si ga hočete. Nu vile su prosile, da mu naj pošle smrt ali pak ga naj pretvori v nočnoga človeka, da bo moral cele noči po svetu hoditi i ogenj kuriti i pred 'sakim človekom bežati, koj bude mimo njegovga ognja išel, da ne bô nigdar za nigdar imel mira niti pokoja nit na ovom nit na drugem svetu i gda budu ljudi išli za njim, naj se pretvori vu prasca, ar je on nam rekel, da smo prasice, i da bô mogel celi svet tri noči prejtí, da se bô celi svet mogel spominjati, da je nas tak špotal. Drugi den išel je opet mimo one lipe po onoj ledini, ali su ga one 'lovile baš o pol-dan pak ž njim pod lipu pak su mu počele v uha klepati i gda su mu puna vuha naklepale, onda su mu rekle: ti si nas špotal i klel, mi tebe nismo ni malo; ti si puntar i lebodikaj, ti živiš nesramno i govoriš, da nê boga i da človek nema duše i da bog nê ov svet stvaril i da mi samo varamo svet; ti si puno ljudi na zločesti put obrnal i spuntal, da nisu boga verovali. Zato ti bôš vezda postal nočni človek i bôš kuril ogenj po svetu i gda bude tebi bliže koj človek došel, bôš moral se pretvoriti vu prasca, ar si ti nam govoril, da smo mi prasice, i bôš se trl po celom svetu i ne bôš nigdar nigde imel mira niti pokoja. Gda su mu vre puna vuha naklepale, onda su mu rekle: vezda idi dimov pa to poveč 'sem svojim, koje si na svoj krivi put obrnal. On siromak je odišel dimov i počel je pripovedati, kaj su mu vile rekle. Ali on se je sam kuražil i špotal je vile. Gda je večer dohajal, zgrabila ga je zima i tak ga je strla od samoga straha, kak da bi ga naj jakši človek zbil. Gda su bili pri večerji njegovi strici i 'si oni, s kojemi je on vu hiži bil, na jemput nalukne se nekaj čez oblok nuter pak je reklo: Stanko, do-

šlo je vreme, hodi van, náj se nikaj spričavati, moraš iti. Vezda je bil išče bole strahu pak nê štel iti. Zove ga i drugi put, nê štel ni onda iti. Ali tretji put reklo je srdito: bumo vidle, jeli bôš išel ali ne, je si li ti gospon ali mi. Na jemput je došel nekakov šum i odprl je vrata i prijel ga za lasi i ruku pak ga je van odneslo. Nu tretju noč je došel dimov pak im je povedal, da je postal nočni človek i da mora cele noči ognje kuriti i navek se mučiti i mora se vu prasca pretvoriti, gda koj človek ide mimo i rekel je, da naj povedaju, da je on veliki greh včinił i da naj ne veruju ono, kaj im je on povedal, i da je bog i da su bože vile i da je to 'se istina, kaj one povedaju i da on mora veliku muku trpeti zbog svojega nesramnoga življenja. I rekel im je takaj, da to naj poveju sem i sakomu. Gda je to rekel, samo je zniknal i rekel je: z bogom, došla mi je vura. Ali poklem moral je iti sakomu pripovedat, koje je bil na krivi put napelal, da im mora povedati, kuliku muku trpeti mora i da budu i oni trpeli, ako budu njemu verovali, nego naj veruju vilam i da je bog, koj je 'se stvoril, kaj goder je na nebu i na zemlji. Gda su to skorem 'si ljudi zeznali, onda su jeden drugoga pitali: je li to istina, je li bil pri tebi? Jeden je rekel: pri meni je bil i povedal je baš tak, a drugi je rekel: i pri meni je bil, pak je baš tak povedal, kak mi vezda vi ste povedli i 'si ljudi vu našem selu veliju, da je to prava živa istina. Gda se je to razglasilo po celoj onoj okolici, onda su se ljudi išče bolje poplašili, ar su jemput vidli ogenj v noči goreti i javkal je nekdo tak jako, da su ga vuru daleko čuli a poznali su njegov glas njegov i njegovi susedi. Onda su si ljudi rekli, da je on nje štel na krivi put napelati i 'si su ostavili njegov navuk i bolje su verovali vilam, i 'si oni, koje je bil na krivi put dopelal, ostavili su njegov put pak su se obrnali k pravomu i dobromu bogu. A vile su pak povedale pucam i ženam i po-božnim ljudem, da on riftek mora veliku muku trpeti i po cele noči ognje kuriti za to, kaj je nje špotal i kaj je takoj boga špotal. Gda se je to podpuno spoznalo in razglasilo, nigdar nigdo više nê štel špotati vile, nego su je poštuvali i njim 'se verovali. —

Bil je jemput jeden konjar, koj je imel dobre konje pak je navek gospodu vozil, kam je bilo treba. Zval se je Gaček. Vozil je jemput jednoga gospona na Belu Goru negde gori na severu i gda je dimov došel i 'se povedal, gde je gospona ostavil i kak su si konji malo počinali, išel je onda na pašu. To je bilo baš pod jesen, gda vre konjari pasu po sinokošah 'si skupa. Gda je tak išel v noči i štel vre blizu sinokoše dojtı, opazil je ogenj vu svoji sino-koši. Mam je sam sobom rekel: nu baš lepo kuriju konjari ogenj; bar se bôm nagrel. I veselo je išel na sinakoše, ali gda je vre bliže ognju došel, mam je od onde odišel ogenj daleko, ali on nê videl, da bi išel, samo mu se je na jemput daleko vidlo, pak je rekel sam vu sebi: am bar nisem pijan, pak mi se je tak blizu videl ogenj a vezda mi se daleko vidi; tam su i je konjari, a ne ovde; ah bože dobri, kak se človek v noči zavsveti! tam su konjari, a meni se

je samo zvidlo, da su ovde, idem ja brže tam. Gda je vre štel bliže dojtj tomu ognju, nazaj je ov ogenj odišel dalje od onoga mesta, nu on nê videl, da bi išel, samo mu se je na jemput videl dalje nego prvo. On se je raskuražil pak je rekel: hmn hmn! kak se je meni vidlo, da kuriju v sredini a vezda vidim, da kuriju na kraju. To imaju baš dobro, ar bi tam mogli konji oditi vu kokorezu pak bi gdo nas 'lovil, bi morali plačati kvar. Pak je onda rekel: a kaj se bôm tak dugo šetal, bôm bolje potiral konje pak brže dojdem i prvo bôm spal. On je konje potiral pak je brže jahal tam, nu ogenj nê nikam več bežal, nego ga je pričakal. Gda je tam došel, videl je samo ogenj i poleg ognja jednoga velikoga narosca, koj je bežal pak je pene kosal (= zubmi je žvakal i iz zubi su mu pene van išle i nakel padale). Konji su frcali, ritali i samo da nisu v zrak odleteli, a on siromak se je tak poplašil, da je skorem od straha mrl. Obrnal je on konje pak kaj je mogel igda skočiti, bežal je dimov i komaj je dimov vušel od straha i stara strina mu je rekla: ti bedak, kaj ti nisi nigdar čul nikaj od divjega ognja i nočnoga človeka? ima i vu noči stvari, kojim človek mora dati mir, one naj idu svojim putem a mi svojim putem. —

IV. Mójje.

(Pri sv. Bolfanku v slovenskih goricah na Štajerskem.)

Pravijo, da je movje mala deca, kera brez krsta vmrje te po noči okoli leče in si pomoči iše. Movje leče v podobi vekega črnega vtiča včasi po zdravi Marji pa do pol noči ali pa do ene in žvujzda si po lüfti, da je ravno tak čuti, kak da bi ljudje žvujzdali. Ako se jin gdo špota, te včasi priletijo te ga vse spraskajo, či jin nemre vuji. Posebno pa ogja nemrejo trpeti te či bi jin se pri ogji gdo špota, priletijo in ogen raskopljejo in nemre si več tisto večer zakuriti.

Pasa je eno jesen en hlapec konje na enem travniku in si je kura. Kak mrak grata in on tak pri ogji stoji, začuje na enkrat žvujzdanje v lüfti. On gleda in gleda pa nič ne vida, no vse je tiho gratalo. Na to so mu konji v škodo šli in moga je iti vračat. Kak pa od ogja vkraj gre, začuje drgoč žvujzdanje in tudi on si začne žvujzdati, no ne še je celo do ogja nazaj priša, že vidi kak vtiči veki kak ene goske okoli ogja skačejo in ga razkoplejo. On pa še si jo sploh žvujzda, no kak že celo blizo pride, skočijo k jemu te ga vse po glavi spraskajo in mu klobük vse raztrgajo. Kak on domu pride, pove vse, kaj se mu je godilo. Bila je ravno tisto večer sosidova babica tam, ona ga krega in mu reče: aj ne veš, da po noči ne sme žvujzdati, da movje toga ne trpi? kaj ne veš, da je to deca, ki prez krsta vmrje te si pomoči iše? Da bi ti eno ovih vtičov prejea, bi lahko eno dūšico reša. Nekaj dni pozneje je drgoč ravno tam pasa pa drgoč ravno tak čuje. On ostane pri ogji in je žvujzda.

Movje prileti in mu raskople ogen. On se toga nič ne straši in zgrabi eno vtico in jo nese domu k stari babici. Vtica bila je velka, kak ena goska, črne svetle farbe. Drugi den jo neseta z babicoj krsti in kak je mešnik vode po njoj poleja in svoje molitve zmola, postane beli golobček in zleti proti nebi. Drugi den so se na goriši, gde je ogen raskopalo movje, vidli sami sledi male dece v pepeli.

V. Vučji pastir.

1. V prvešnja vremena bilo je mnogo vučjih pastirov. Na brdu, taki kak se od Novoga Marofa ide proti Križevcu, ondi v šumi bil je jeden rog i gdo je v ov rog puhnul, mam je postal vučji pastir. Bilo je takajše ljudi, kojim su coprnice načinile, da su postali vučji pastiri i kak im je vreme prešlo, kak dugo su imali vučji pastiri biti, postali su nazad ljudi. Jeden človek pred petnajstimi leti vozil se je iz Varaždina vu Ključ (selo blizu Novoga Marofa) okolo polnoči. Došel je v šumu Kresovicu a tam na putu ležal je vuk. Oči su mu se kresile i namirom je gledel na toga človeka, koj se je vozil. Človek kak je došel do vuka, hitel je jen falat blizu pet funti soli vu toga vuka. Vuk se stane pak mu reče: znaš, da nisi kak jesi, mam bi te razstapel na sunčen prah. Človek mam odbeži od vuka i kak je dimo došel, neje mogel niti govoriti i od onoga vremena, gda je god zafučnul na dva prsta, došel je vno vukov k njemu. — Varaždin.

2. Vuči pastir ima glavu bole na človeka spodobnu, noge četiri, more hoditi po dveh nogah i po četirih. V ruki ima bič spleteni iz devojčkih lasi, koje su vuki pojeli. On je jako zločest, hodi po selih prosit. Ako mu gdo kaj posvečenoga mesa ali kruha ali kolača dá, rasrdne se tak, da pukne z bičem i yudri ga po licu ž njim i reče: ja ti predajem 'su moju vlast; i pohiti se na njega i on na jen put postane vuči pastir. — Vidovec pri Varaždinu.

3. Vuči pastir je stari jako zarašeni ded pa ima poleg sebo mnogo loncov, debelo batino i velik rog. On hode okolo po selih prosit, kaj mu je treba a gde niš ne dobi, ondi se jako zagrozi, puhne v svoj rog i dojdejo vuki. Jenkrat je ne bil niš pri jedni hiži dobil i još je bil z batinom natiran. Za to se je zagrozil i puhol je v rog i doleti jako mnogo vukov pa so mu vse svinje iz koca odnesli. Za to ako kak stari bogec hiži dojde, včasi mu dajo nekaj, samo da odide, da ne bi morti vuči pastir bil, kajti njemu se moči brzo zameriti. — Sobotica v Medjimurji.

4. Tak je bil jeden muž. Nemu je jedna kōbila vcerknula. On je tu kōbilu odpelal v jednu šumu a vu ti šumi je bilo čudaj vukov, kaj su po noči hodili ovu žret. Vezda tretji den dojde gledat vu to šumu pak vidi, kak je bila vsa restergana. Vezda je bil jako serdit pak reče, da bu ovu noč pazil, gdo to hodi žret. Kak se je vre

dobro zmačilo, vidi kak se vuki na jedno mesto shajaju a med nimi vuči pastir pak vsakomu po redu začme pripovedati, kam naj ide. Onda kak je vse vsakomu povedal za njegovo selo, reče: a ja pak imam tu jednoga na drevu, kaj pazi na svoju kobilu. Na to se raziduje. Vezda dojde pastir tomu drevu pak mu veli, da naj doli ide, da ako neče, da ga bu dal zaklati. Ov ga posluhne pak zide doli. Vezda mu veli pastir: vidiš, ja sem ti devet let služil a ti budeš do smerti, kajti je bilo tak žal za kobilu. Na jeden put hiti na njega voči kožu pak mu bič dá v ruke pak mu reče, da naj puca. Kak je puknil, taki čudaj vukov dobeži, pak im reče, da imaju novoga gospodarja, a ov se zmeša med vuke pak odida ž nimi skup. — Krapina.

Pazi: V Krapini in okoli nje govore serce, a ne srce itd. in dostikrat o mesti o: gōspōn mesto gospon.

VI. Svečari.

1. Svečari so oni fratri, koji so zlo živeli pak jih je zato bog kaznil, pak morajo po mladih dnevih okolo hoditi. Na mesto glave imaju goručo svečo. Ako se človek moli, gda je vidi, idijo proti njemu, ako pak jako kune, odidejo od njega. — Sobotica v Medjimurji.

2. Svečari su oni ljudi, koji su, dok su živeli, komu na polju kaj krivice pri medjah učinili pa za to jim bog ne da mirovati, nego ih na več let odsudi, da po ovih medjah, gde su kakovu krivicu komu učinili, moraju hoditi, a z vekšinom hodiju vu adventu i dva tjedna pred vsemi sveti. Oni nemaju pravih glav kakti drugi ljudi, nego mesto glave imaju veliku sveču, pa kad se skup trkneju, učini se iz njih vnogo isker, kak gda se opali kup borovice. Ako opaziju kojega človeka, mam ideju k njemu i ako onda človek bolje moli, bolje očeju na njega, ar se veli, da se onda spasiju od ove muke; ako pak človek počme jih proklinjati, onda mam odideju od njega. Varaždin.

VII. Vodeni človek.

1. Ače idu deca k vodi, veliju: nejdite k vodi, dojde vodeni človek pak vas nuter povleče. Vodeni človek je pol človek a pol je riba, a najrajši je vu oni vodi, gde je puno krvi. — Jen pôt so se deca kôpala pak so zašla v glublinu. Na jen pôt počme vodeni človek jenoga dečeca vleči pod vodom i bil bi ga vtopil, da je ne bila negva mati poleg. Ona kak je vidla da i (= joj) se sin vtapla pak gori zdigava a niš ne kriči, mam si je mislila, da ga drži vodeni človek pak zakriči: bog s tobom, dete, i sveti krst! Dečeca je mam vodeni človek pustil i tak ga je bil zmučil, da je komaj z vode zišel. Koprivnica.

2. Vodeni človek je čisto goli i malogda se z vode pokaže a da bi se gdo onda kupal, gda se pokaže, mam bi ga vtopil; samo ga za nogu vu vodu potegne i ne pusti ga, dok se ne utopi. — Vukovci.

VIII. Divji lovec.

1. Ače je na mladu nedelu lepa i vedra noć, onda ide divji jagar v lov. On ima puno psê pak naj rajši po veliki šumah v lov ide. Nigdar ga ne je moći videti niti govoriti čuti, samo gdagda čuje se kak svoje pse keziva i to onda fučka. Ali vsaki ga nemre čuti, samo on ga čuje, koj se je na mladu nedelu rodil. Koprivnica. (Dalje prih.)

Slovansko berilo. *)

I. Jezero skadersko.

(Srbski; spisal M. Popović.)

Jedno od najzanimivljijih položajaх воде у Европи јест језеро Скадарско, којегa трећи дио граничи са државом Црногоре. Од улива рѣке Мораче у исто, до ушћа ¹⁾ Бојане, т. ј. управо од сѣверо-истока к југо-западу, износи му дужина пуних дванаест сатих, ²⁾ а у ширини нигдѣ више неима од четири сата, дочим му најужје мѣсто, у предѣлу Николинога острва, управо поирѣко немѣри више од 4300 хватих ³⁾. Језеро прави ⁴⁾ понајвише Морача. Осим ове рѣке у њега утичу јоште на истоку 27, на западу 4 потока. Вода је пријатна и пије се. Дубљина мѣња се између 9 и 25 стопах по различитима мѣстима. Чудно је његово стање падања и разтења, наликo на одлив и залив. Но ово бива, кажу, само онда, кад се рѣке разлију, и снѣгови отопе. И тако је томе његовоме стању природан узрок у разливу других рѣках. Њѣка Fata Morgana подиже се ⁵⁾ по нѣкада и виду чудноватих створовах при чистом небу и тихом врѣмену над језером, и то празновѣрни Арнаути узимају за предсказивање скоре битке с Црногорским сусѣдним народом.

*) Ker nam zavoljo pomanjkanja glagolice ni mogoče podati popolno razgledalo vseh slovanskih črk, zato naj stojé tu samo glavne razlike česke in poljske abecede. ř = rz; ů = u; — ą = on skozi nos; ę = en skozi nos; é, ś, ź = našemu mehjemu č, š, ž; cz, sz = č, š; ł se izgovarja malo drugače kot naš l; najbolje jo pogodiš, če se pri izreki s koncem jezika zgornjih zob dotakneš.

I. ¹⁾ Ustje, izliv; ²⁾ ura; ³⁾ seženj; ⁴⁾ delati; ⁵⁾ vzdigovati.

II. Merjasec pod dohom.

(Česki, spisal V. Zahradnik.)

Nesyty kanec ¹⁾ zle se hněval na dub, že ²⁾ mu nedal dosti žaludův. Aby se pomstil ³⁾, odhrabal jeho kořeni a rozhrystal je. Náhle povstala silná bouře, dub se začal viklati a káceti ⁴⁾, až padna na kance se překotil a jej rozdrtil ⁵⁾.

Mstivý člověk sám sobě největší záhubu ⁶⁾ strojí.

III. Starček.

(Polski, spisal A. Kiszewsky.)

Młody panicz ¹⁾ jadac z polowania ²⁾ zatrzymał się ³⁾ przed domkem leśniczego ⁴⁾, a wszedłszy do sieni ⁵⁾, z wielkiem podziwieniem obaczył ⁶⁾ go siejacego w skrzynię ⁷⁾, ziemia napełniona, ziarnka gruszek i jabłek. Leśniczy już ⁸⁾ przeszło lat siedmdziesiąt, nie mógł zatem mieć nadziei ⁹⁾ doczekania owoców nowéj pracy ¹⁰⁾. — „Na co ¹¹⁾ się trudzisz naprožno ¹²⁾?” rzekł paniez do starca, „zapewne ¹³⁾ żyć nie będziesz, kiedy z tych ziarenek drzewa wyrosna.“ — „Czy my dla siebie tylko ¹⁴⁾ żyjemy?” odpowiedział mu leśniczy, i rumieniec stydu ¹⁵⁾ okrył lice młodego panicza.

IV. Življenje na morji.

(Ruski, spisal Bestužev.)

Весело на морь, когда благоприятствует ¹⁾ погода ²⁾; и посреди самого Океана, где безпредельность ³⁾ воды ограничивается только ⁴⁾ безпредельностью неба; где человек не замечает ⁵⁾ ничего, кроме ⁶⁾ пустоты, которая еще ошутительнее ⁷⁾, когда прозрачныя небеса здышной стороны (Испании) кажутся гораздо ⁸⁾ отдаленнее — и въ этой пустыне, сердце наполняется радостью, если ⁹⁾ попутный ¹⁰⁾ вѣтеръ гонитъ корабль къ желаемому пристанищу. Тогда заботы прекращены ¹¹⁾; по всему кораблю слышны пѣсни или громкія ¹²⁾ смѣхъ добрыхъ моряковъ, мѣняющихся шутками ¹³⁾ за веселыми играми.

II. ¹⁾ Merjasec; ²⁾ da; ³⁾ da bi se maščeval; ⁴⁾ bati se in omahovati; ⁵⁾ zmečkati; ⁶⁾ poguba.

III. ¹⁾ Gospodič; ²⁾ gredoč z lova; ³⁾ ustaviti se, postati; ⁴⁾ gozdnár; ⁵⁾ stopivši v vežo; ⁶⁾ z začudenjem zagledati; ⁷⁾ lonec, posoda; ⁸⁾ že; ⁹⁾ ni mogel imeti upanja; ¹⁰⁾ novega dela; ¹¹⁾ zakaj; ¹²⁾ zastonj; ¹³⁾ gotovo; ¹⁴⁾ samo; ¹⁵⁾ sramú.

IV. ¹⁾ Ugodno biti; ²⁾ vreme; ³⁾ neizmernost; ⁴⁾ samo; ⁵⁾ videti, ugledati; ⁶⁾ razun; ⁷⁾ občutljiv; ⁸⁾ jako, silno; ⁹⁾ ako; ¹⁰⁾ ugoden; ¹¹⁾ okračen (jenjati); ¹²⁾ glasni; ¹³⁾ šala.

Narodne pripovedke.

(Zapisal F. Plahtarič.)

1. O kmetu in kučmah.

Bil je kmet, ki je delal in prodajal kučme. Prehodil je trgovaje mnogo mest in mnogo važnega se je naučil. Nesé kučem v bližnje mesto na prodaj, gre skozi gozd. Na sredi gozda omaga pod svojim bremenom, ker je bil truden dolgega pota, in zaspí pod velikim hrastom. Na hrastu je bilo mnogo opic. Ko zagledajo spečega kmeta in njegovo krošnjo, splezajo s hrasta in vsaka si vzeme iz krošnje kučmo, dene si jo na glavo, potem pa splezajo spet vse na hrast. Prebudivši se kmet zadene krošnjo na rame; ali zdela se mu je preveč lahka. Pogleda v krošnjo, ali kučem ni več. Kmalo zapazi na hrastu opice, ki so se šopirile ž njegovimi kučmami. Premišljevaje, kako bi dobil kučme, se spomni, da posnema opica človeka. Urno se razkrije in verže svojo kučmo ob tla. Ni se zmotil. Tudi opice se razkrijejo in pomečejo kučme s hrasta. Ves vesel je pobere, spravi v krošnjo in potuje dalje.

2. Oče in sina.

Ubog oče je imel dva sina. Potrte grablje in stara kosa: to mu je bilo vse premoženje. Imel je že mnogo let; za to je tudi bolehal in dan na dan slabel. Vedel je, da zapusti kmalo svoja sina. Umiraje pokliče ju in jima govori: „Glejta, ljuba sina! leta so mi potekla in zapustiti vaju moram. To sama vesta, da smo bili zmerom revni; ne zapuščam vama premoženja. Grablje in kosa — to mi je vse, kar vama izročam. Ti, Jože, vzemi grablje! Matevž naj si pa vzeme koso. Služita si z orodjem živeža, kakor moreta. Ako bosta pridna in pametna, bodeta že živila.“ Izrekšemu te besede zastane sapa in bilo je po njem. Prihodnji dan izkopljeta revi očetu jamo in ga pokopljeta sama, ker nista mogla plačati. Odslej sta bila sama. Ker nista imela živeža, podasta se po širokem svetu. O začetku se jima je godilo slabo, ker so grablje in kosa v naših krajih znano orodje. Poslednjič prideta v kraj, kjer so travo strigli in jo z rokami pobirali. Ljudje se jima smilijo in mislita si: „Oj, reve! koliko pretrpite, predno pokosite travo in jo spravite!“ Hočeta jim pomagati. Matevž maha s koso po travniku, in kmalo je pokosil pol travnika; med tem grabi Jože pokošeno travo na kopice. Občudovaje njeno delo, poprašajo ju ljudje, ne bi li jim hotela prodati orodje? Koj jima obrekó več tisoč. Ali ona dva se upirata in pravita, da ga ne moreta za toliko prodati. Ko jima ponudijo devetkrat toliko, prodasta jim orodje. Tako sta postala bogata in najiminitniša v svojem kraju.

Knjževni obzor.

Klasje z domačega polja. Zbirka najboljih del slovenskih pisateljev z dodanimi kritičnimi uvodi, življenjepisnimi črticami in kamnotiskanimi podobami. Nabralla in izdala Jož. Jurčič in Jož. Stritar. V Ljubljani 1866. O. Wagnerjeva knjigarnica. — Izdava najboljših del slovenskih pisateljev, ktera so doslej večidel raztresena po posamesnih časnikih in drugih tiskovinah, v lični opravi in prav po nizki ceni — to je kaj lepa, vse hvale vredna misel, samo da se srečno izpelje, da bo slovenskemu narodu na korist in slavo. Začetek te nabire, kakoršnih imajo vsi drugi narodje več ali manj, storil se je z najboljšim pesnikom slovenskim s Prešernom ali Preširnom, kakor ga je nova šola samolastno prekrstila *). Prvi snopič, ki je nam pri rokah, ko to pišemo, ozaljšan je s Prešernovo kamnotiskano podobo, s katero se je gotovo vsem Slovencem ustreglo, da poznamo zdaj našega liričnega prvaka tudi po obrazu; razun kratkega življenjepisa in z visokim navdušenjem in spretnim peresom pisanega estetično-kritičnega razbora Prešernovih poezij obsega ta vezek Prešernove pesme in polovico njegovih balad in romanc. Da so se pri prenatisku zastarele slovniške oblike zamenile z oblikami, ki so nam dan danes v splošni rabi, temu po naših mislih nikdo ne more ugovarjati, saj delajo to po navadi tudi drugi narodje, kedar napravljajo slovstvene nabire z enakim namenom; druga je vendar s spremembami, kakor smo je v 1. snopiču, v pesmi „pod oknom“ „Meni spati ne dadé (namesto pusté)“, v „Mornarju“ „Na Boga sem obljubil (nam. pri Bogu)“, v „Spominu“ „Sestrice so zvezde — ptice (nam. So zvezde sestrice)“, kjer je celó sklad raznesen; nadjamo se, da enacih sprememb v prihodnjih dveh vezkih ne najdemo več. Sicer pa želimo temu lepemu početju najboljši vspeh, da se obogati s časom po njem naše slovstvo s prav veljavnimi deli. — Pesništvo ima največo moč do mladenškega srca; naj pridejo torej najprej naši pesniki na vrsto, kakor so Vodnik, Koseski, Ledinski, Levstik, Cegnar, Valjavec itd., da je prejmemo kmalo v lepem izboru v roke. Tej želji dostavljamo še drugo, namreč: da živeči pisatelji svoje blago sami za natis priredijo in je obilno pomnožijo z novimi, še nikjer ne tiskanimi izdelki svojega peresa, da si pridobí „Klasje“ še več prijateljev in podpornikov, in da nam more pri tako lični opravi in nizki ceni (25 nkr. vsakemu snopiču) še mnogo let na svitlo izhajati. Naj najde to lepo začetje po vseh straneh čedalje več prijateljev in podpornikov!

*) Tej preimenitvi ne najdemo nikacega razloga; prosimo torej, da se nam pojasni. Znanih nam je n. pr. samo na Koroškem pet različnih rodov in tega imena; ali vse se pišejo le za „Prešerna“; tako nam je tu znana samo pridevnikova oblika „prešeren“; oblika „preširen“ nam je nova. Vredn.

v. lvi. Hrvško-srbsko slovstvo. Najlepši plod najnovejše hrvaške književnosti je hrvaški časopis „Književnik“, ki je s svojim prvim zvezkom ravno kar nastopil svoj III. tečaj in nam prinesel bogato zalogo jako zanimivega znanstvenega blaga. Knjiga šteje 160 drobno tiskanih strani in obsega na prvem mestu dr. V. Bogišičev sestavek „o važnosti sakupljanja narodnih pravnih običaja kod Slovena“ (stran 1—47); obračamo na-nj pozornost vseh Slovenov, ki se želé seznaniti s pravnimi običaji slovenskega naroda; dalje se nahajajo v tem zvezku sledeče zanimive razprave (str. 48—121): „Starine i njihovo znamenovanje s obzirom na ono, što je u zagrebačkom narodnom muzeju“ od V. Jagića; „Najnovija kartografija o jugoslovenskih zemljah“ od dra P. Matkovića; „Panonija u IX. stoleću“ od dr. H. Jirečka, jako imeniten sestavek tudi za nas Slovence; „O bilinah“ od Ž. Vukasovića in „Nešto o vatrometih u obće a napose, s obzirom na jugoslovenski podanak“ od Bakotića. „V književnih viestih“ (str. 121—145) je govorjenje o cirilskem zborniku XVI—XVII. stoletja, o starih spomenicih pisma in jezika jugozapadnih Slovenov od IX—XII veka in o Tipiku sv. Save za Orahovico. Delo sklepa hrvatsko-srbski knjigopis za l. 1865 (str. 145—152) in kritika (str. 152—157). Cena je „Književniku“ za celo leto 5 gld. — Prve dni meseca julija izide nova zbirka srbskih narodnih pesem pod naslovom „Srbske narodne pjesme (hercegovačke ženske)“, ki jo je za natis priredil Vuk Štef. Karadžić. Knjiga bode obsegala 24 tiskanih pol; njen zapadek pa bode: 1) Poveće ženske svakojake pjesme, 2) Pomanje ženske pjesme, 3) Poskočnice, 4) Kajde, 5) Svakojake, 6) Pobožne, 7) Božične, 8) Djetinje in 9) Napijalice. Komur je znana prečudna lepota in milina srbskih narodnih pesem ženskih, ta gotovo ne zamudi prilžnosti, da si oskrbi te prekrasne cvetice národnega pesništva. Naročba na to delo trpi do konca t. m.; naročnino, 1 gld. za iztis, prejema g. A. Karadžićeva vdova na Dunaji (Landstrasse, Marockanergasse Nr. 3, L. Hof, I. Stiege, I. Stock, Thür 19). Naj se oglasi tudi izmed Slovencev prav obilno naročnikov! Za to knjigo pride v natis Vukov rokopis „Život i običaji naroda srbskega“. — Prof. J. Maletić v Belemgradu je spisal žaligro v petih djanjih „Smrt cara Mijaila“, v kateri se slika boj Stefana Dečanskega z grško lukavščino in bolgarsko oholostjo. Naročnina iznaša za Avstrijo 80 nkr. — V Albrehtovi tiskarnici v Zagrebu je donatisnjena zgodovinska povest iz IV. stoletja pod naslovom „Severila ili proganstvo kerščanah u Sisku“. Spisal jo je J. Tkalčić, duhoven zagrebske više škofije. — Znani jugoslovenski jezikoslovec Gj. Daničić je izdal lepo delo iz stare književnosti srbske pod naslovom „Životi kraljeva i arhiepiskopa srpskih“, napisano po arhiepiskopu Danilu; dobiva se pa v Galčevi knjigarnici v Zagrebu.

Cesko slovstvo. Česka dramatična književnost tudi v današnjih viharnih dneh dosti lepo napreduje, sešobno kar se tiče igrokazov za manjša igrališča. To nam spričuje obilno število izvernih in prestavljenih iger, ki je je v najnovejšem času prejelo vredništvo „gledišnega Dobrovoljca (Divadelni ohotnik)“ v Pragi. — 6. zvezek te

glediščne nabire, ki je ravno kar zagledal beli dan, obsega: „Byl v Parízi“, gluma v 1 djanji od Fr. Janke; „Boucharon“, vesela igra v 1 djanji od F. Samberka „Divadelni popevki“ itd. Izmed 18 izvornih in 26 prestavljenih iger so za natis pripravljene: „Hej Slované“, gluma v 1 djanji od Fr. Staňkovskega; „Omylové světem vládnú“, vesela igra v 3 djanjih od F. Jaroša; „Praha před sto lety“, gluma v 3 djanjih od J. Kolarja; „Hrajete v šachy?“, vesela igra v 1 djanji od F. Staňkovskega; „Kniže d'ábel“, romantična činogra s petjem poleg Tylove pripovedke enacega imena; „Ženich botanik“, vesela igra poleg Herzenskrona od Ladislava z Hory; „Patriarcha Jakub“, činogra poleg Benediksa od Ladislava z Hory; „Vždy na hlidce“ vesela igra v 1 djanji poleg francoskega od J. Havelskega; „Tak se chytají vrány“ gluma v 3 djanjih poleg Labicha in Mihela; „Obědvám s matkou“, vesela igra v 1 djanji, poleg francoskega od F. Vinklerja; „Bratr honák“ vesela igra v 2 djanjih poleg Kaiserja od Zbraslavskega; „Sklenice čaje“, vesela igra v 1 djanji poleg francoskega od Staňkovskega; „Jen žádnou hloupost“, gluma v 1 djanji poleg francoskega od Grunerta; „Muž zakona“, drama v 4 djanjih poleg Hafnerja od Kramuela in „Svatojansky dvůr“, obraz iz življenja v 4 djanjih od Mosenthala, preložil V. Vavra Haštalsky. — Dr. J. Slaviček je spisal imenitno pravoslovno delo pod naslovom „Uvod ve studium trestního hmotného práva; ravno kar je prišel na svitlo prvi vezek drugega oddelka „Část historická“. — Znana Koberjeva knjigarnica je pričela izdavo zbranih del znanega češkega novelista Prokopa Chocholouška; doslej so prišli trije vezki na svitlo. V tej isti knjigarnici je izšla pred nekaj leti pod naslovom „Jih“ zbirka tistih Chocholouškovih pripovedek, ki jim je predmet življenje južnih Slovanov. — V Styblovi založbi v Pragi je prišel na svitlo „Stručný přírodopis všech tří říší“ od prof. P. Jedličke. Ta sosebno mladini namenjena knjiga je ozaljšana z 100 živopisanimi podobami v pojasnjevanje besedila.

Polsko slovstvo. Sloveči polski romanopisec J. I. Kraszewski, ki je obogatil polsko literaturo že z več ko 200 zvezki raznih romanov, pripovedi in potopisov, izdaja sedaj v Lvovu svoje „Wieczory dreždenskie“ in v Lipskem svoje „Kartky z podroží“. — V Sennewaldovi knjigarnici v Varšavi izidejo „Powieści dla młodzieży“ od Severine z Zochowskih Prusakove. — Slavni zgodopisec W. A. Maciejowski je pred kratkim razglasil v Varšavi „Nowy poglad historiczni na poczátki prawa cywilnego w Europie a osobliwie u Niemcow i Słowian“. — V Wildovi bukvarnici v Lvovu so ravno kar prišli na svitlo „Grodi polskie“, kakor je je popisal K. Zavadcky. — Znani polski skladavec Duniecki je zložil novo operetko „Pokusa“, ki je v Krakovu jako dopadla. — V zapuščenih spisih slovitega Joahima Lelevela se je našlo, kakor naznanja „Tyodnik naukowy i literacki“, obilo gradiva, sosebno lastnoročnih prepiskov iz raznih grških in latinskih pisateljev, čez 300 drobno pisanih pol. Vrh tega se nahaja v tej zapuščini prepisana gramatika hebrejska in sirijska, črkopisi 30 jutrovih jezikov in očenaš v 70 jezikih in narečjih.

Besednik.

Iz Celovca. Letos teče sedmo leto, kar se je bila družba sv. Mohora po sedanjih pravilih v Celovcu ustanovila. Številó njenih udov je raslo od leta do leta; prvo leto (1860) jih je bilo 1082, drugo 1200, tretje 1620, četrto 1656, peto 2173, šesto 2719 in letos jih bode precej čez 3000 udov; te dni se natančni imenik sestavi, da pojde v natis. Letos prejmó udje, kakor smo že naznanili: 13. in 14. zvezek „slov. Večernic“, Ciglerjevo pripoved „Kortonica“, Rogačevo „Življenje svetnikov in svetnic božjih“ (poldrugi mesec), z mnogimi podobami ozaljšano, „Koledarček za l. 1867“ in, če bo mogoče, „prilike o Bonaventure“ v Lesarjevi prestavi. Bukve se razpošljejo v prvi polovici prihodnjega mesca; kdor se ni še oglasil pa se še misli, naj se podviza, imenik pojde vsaj 6. — 7. t. m. v natis. Nadjamo se, da bodo družniki z bukvami zadovoljni, kakor lansko in predlansko leto. Naj romajo družbine bukve iz roke v roko in širijo med slovenskim narodom pravo krščansko omiko!

Iz Ljubljane. (*Vesele in žalostne prikazni v narodnem življenji meseca maja 1866.*) — e — Zdi se, kakor da bi bil vojni hrup nekako ustavil národno življenje in hladni, pa kaj hladni, po vsej pravici rečem mrzli majnik kri nekoliko ohladil živemu gibanju, ki je trajalo meseca aprila; toda temu ni tako, marveč se kaže, da hoče prav letošnji majnik postaviti čvrsti temelj, na kterega se bode dalje zidalo veličastno poslopje narodne omike; kajti pred durmi je posvetovanje o važnih ukazih, s kterimi državno ministrstvo, opiraje se na predloge tistega odbora, ki se je bil v deželnem zboru izvolil za posvetovanje o dr. Bleiweisovem predlogu, našemu prečast. konzistoriju in vodstvu gimnazijalnemu in realkinemu naroča, storiti predloge, kako da se imajo slovenščini širja vrata odpreti v ljudske in srednje naše učilnice. Nadjamo se, da pravica slavno zmagá, če ne po vseh dotičnih večinih predlogih, gotovo pa po konečnem razsodku razumnega državnega ministra. Kakor nam je tudi vseč omenjeni ukaz državnega ministra, vendar se nam čudno zdi to, da imajo govoriti in soditi o tej nam Slovincem sila važni stvari tudi učitelji, kterim je slovenščina malo znana, ali še celó popolnoma neznaná. Mi bi gotovo ne hoteli govoriti in soditi o reči, ktere ne umemo, kajti po našem trdnem prepričanji gre vera le izvedencem. Nadjajmo se, da se tega načela poprimejo tudi učitelji, ki ne znajo našega jezika in ki jim niso znane in pri srcu naše potrebe in razmere. Žalostno bi bilo, ako bi se nam po tej poti nada uničila tako, kakor je majnikova slana pricvrknila marsikteri sadež, ki je obetal bogato žetev. Kako da je okrožnica, ktere je omenil dopis v mesecu aprilu, vsem pravim rodoljubom ranila srce, to se kaže iz tega, da po naših časnikih ni konca ne kraja tožeb o njenih namerah. In to je naše veselje. Jako nas je pa tudi razveselilo, ko smo iz gotovega vira

šlišali, da je slavno državno ministerstvo drugačnih misli o ljudskih šolah, kakor naš viši ogleda. — Občni zbor Slov. Maticice ne more biti 7. junija, ker mu tisk poročila o njenem delovanji in neke druge okoliščine še ovire delajo. Imenovani dan pa bode 3. odborova seja. Trdinove zgodovine se tiska 6. pola; do občnega zbora bo gotova in se razposlala.

* Marljivi preiskovavec slovenske zgodovine g. P. žl. Radič je našel v ljubljanskem mestnem arhivu več starih listin, ki se tičejo notranje-avstrijske vlade. Posebno zanimivo je pismo, v katerem se bere, da je vstanovil nadvojvoda Karol po želji deželnih stanov l. 1565 notranje-avstrijsko vlado. — Drugo zanimivo pismo pa za deva oltar sv. Cirila in Metoda, ki so ga kranjski romarji iz Ljubljane in Kranja l. 1435 v mestu Achen vstanovili.

* Z veseljem beremo po hrvaških listih, piše marljivi „Slovenec“, da se sedanji škof senjske škofije, prem. Mirko Ožegović Barlabaševački, zelo prizadeva obnoviti glagolski obred in da se ga duhovni tudi kaj radi poprijemljejo. Ni temu davno, kar je neki novomašnik po tem obredu svojo novo mašo pel. Tudi ljudstvo je tega kaj veselo. Zares vesela novica!

* Jugoslavenska akademija v Zagrebu utegne v najkrajšem času pričeti svojo delavnost, o kateri želimo, da bode na prid vsem slovanskim plemenom na jugu. Po nasvetu deželno-zbornega odseka je Nj. veličanstvo z odpisom 9. m. m. za člene jugoslavenske akademije milostljivo potrdilo: dra. J. Bleiweisa, vrednika Novic v Ljubljani; književnika Mirka Bogovića v Zagrebu; V Jagića, gimn. učitelja v Zagrebu; J. Kukuljevića, vel. župana zagrebske županije; S. Ljubića, gimn. učitelja na Reci; A. Mažuranića, gimn. ravnatelja na Reci; dr. P. Muhića, ravnatelja pravoslavne akademije v Zagrebu; dr. Fr. Račkega, šolskega nadzornika v Zagrebu; dr. J. Subotića, prisednika stola sedmerice v Zagrebu; dr. J. Šloserja, namestn. svetnika v Zagrebu; književnika B. Šuleka v Zagrebu; J. Torbarja, ravnatelja višje realke v Zagrebu; A. Veberja, gimn. ravnatelja v Zagrebu; Ž. Vukasovića, gimn. ravnatelja v Oseku. P. Preradović kot c. k. polkovnik in J. Daničić kot inostranec nista bila potrjena. Med potrjenimi členi sta eden Slovenec in eden Srb, vsi drugi so Hrvatje; želeli bi si bili med tem številom vsaj dva — tri Slovence in toliko tudi Srbov, da postane akademija v resnici jugoslavenska; sosebno neradi pogrešamo med izbranimi slovečega slovanskega jezikoslovca dr. Fr. Miklošića na Dunaji.

* Česka glasbena umetnost šteje mnogo slovečih skladavcev; najbolj slové po svojih čveterospvih: Bendl K., Bergmann J., Blodek V., Bradský F., Blažek Fr., Förster A., Friml V., prof. Förchtgott, Gerner F., Gregora Fr., Havlasa G., Heller Fr., Hnilička A., Horák V., Jirges P., Kalousek F., Karlik F., Kavan F., Kittl F., Krejčí J., Křížkovsky, Labler L., Martinovsky J., Měhura E., Mickl

F., Nápravnik E., Nesvadba J., Novaček M., Pala J., Pech H., Pivoda F., Podhorsky, Prochazka, Průcha, Proška V., Slavik K., Smetana F., Šebor K., Smolik O., Sokol J., Suhanek V., Skroup J. N., Tragy Dr., Vašák E., Vašák J., Winter A., Willich E., Vogl Fr., Vojaček J., Vorel J., Zavital V.

* V Pragi je umrl 28. dne meseca aprila Jan Slavomir Tomiček eden najstarejših in najmarljiviših delavcev na književnem polju českega naroda. Rojen je bil l. 1806 v Branni in je obogatil česko slovstvo z marsikterim izvornim ali prestavljenim delom; največje zasluge za česko slovstvo si je pa pridobil s svojo „Česko mlavnico“. Naj v miru počiva! — Dne 10. m. m. je v Lvovu zamrl učeni zgodovinar in jezikoslovec Jan Wagilewicz. Rojen je bil l. 1811. — Nedavno je umrl jugosl. pisatelj Vladislav Nikolić in v Rimu sloveči polski rezbar Wl. Oleszczyński. Naj v miru počivajo!

* Dne 2. majnika je bila XII. odborova seja slovaške matice v turčanskem sv. Martinu. Za leto 1866 prejmo udje II. in III. letnik „Letopisa“, II. tečaj „Narodnega Koledarja“, „Počtovedo“ M. Čulena in „Ovocinár“, ki se bode tiskal v 3000 iztisih.

Skakalnica.

nje	tuž-	Ker	ne-	še	moč	maj	groz-
le:	že	na-	Živ-	ko-	na	mo,	Nam
vo	lje-	no	je	ka	za-	na	smo
li,	zve-	gnanst-	po-	mo.	To-	čud-	či-
ži	ve:	gre-	cu	Pre-	lo-	ve-	laž-
stem	pet	be-	di-	so-	li	nam	se
od-	proč!	se	o-	sr-	da	ba	se-
zo-	se	vi-	O-	da	da	Na	je,

Dragotin Šaupert,

Vabilo na naročbo.

S prihodnjim mesecem se prične drugo polletje; zató vabimo na naročbo vse dosedanje podpornike, katerim je s tem listom polletno naročilo poteklo, pa tudi druge prijatelje naše lepoznanke slovesnosti, da bo mogel „slov. Glasnik“ tudi v prihodnje vselej na poltretji poli na svitlo izhajati. Novim naročnikom moremo še z vsemi listi prvega polletja postreči. Kakor doslej bode „Glasniku“ tudi v prihodnje prva skrb, da ustreže svojim podpornikom s prav zanimivim lepoznanjskim in poučnim berilom. Polletna cena mu je s poštnino vred 1 gld. 50 kr., za učence nižih in viših šol pa za vsacih 10 iztisov 12 gld. Naročila prosimo, če je le mogoče, še pred koncem tekočega, naročnino pa vsaj do konca prihodnjega meseca; zastran naročilnih zastankov ponavljamo že enkrat zastavljeno prošnjo. Kdor izmed dijakov želi o šolskih počitnicah liste na svoj dom prejemati, naj nam pošlje vsaj do 20. julija svoj popolni nadpis s poslednjo pošto (dvakrat pisan, da se more koj na zavitek pritisniti). Naj najde „slov. Glasnik“ tudi v sedanji, lepoznanjski literaturi jako neugodni dobi med Slovenci potrebne podpore!

V Celovcu 1. junija 1866.

Vredništvo.

Vabilo na naročbo Drobotnic.

Razun bukvic družbe sv. Mohora in ljubljanskih „Novic“ ga ni slovenskega dela, da bi se bilo bolj razširilo med slovenskim narodom, kakor „Drobotnice“; ravno je minulo 20 let, kar so je nam ustanovili nepozabljivi knezoškof Slomšek. Vsako leto so nam prinesle obilo lepe podučne tvarine za prosto ljudstvo slovensko in tudi letošnje razveselile Slovence z lepo zalogo raznovrstnega mičnega berila; med drugimi znamenitimi rečmi bodo obsegale še osem misionjskih pridig od rajnega Slomškega, životopise goriškega nadškofa J. Wallanda in slovenskega pisatelja M. Stojana, popis sl. božje poti v Rušah z mnogotero tehtno zgod. črtico, spis „slovensčina v sodnijah“, od dr. Srnce itd. itd. Po naročilnem poti veljajo Drobotince trdo vezane 1 gld., mehko vezane pa 90 nkr. Naj si te koristne nove bukve naročé vsi slov. rodoljubi!

Imenik čast. naročnikov. Za celo leto so se naročili in za-nj plačali: 167. V. Zadravec, gradski kapetan v Varaždinu; 168. J. Francelj, realn. učitelj v Varaždinu; 169. J. Kosec, kapl. na Igu; 170. J. Vidrih, gimnazijalec v Celovcu; 171. J. Levčnik, fuž. in uč. v Železnikih; 172. J. Wieser, bogoslovec v Celovcu; 173. Ščitomir Wilcher v Prezidu; 174. Val. Mandelc, gimn. učitelj v Karlovcu.

Listnica. G. J. P. v L. Hvala; prihodnjič; g. J. R. v B. Ni za rabo; g. D. K. v N. m. V kratkem se porabi; g. D. T. pri sv. J., J. P. in F. L. v L. Hvala; prihodnjič; g. A. K. v L. Kmalo pismeno; g. J. T. v T. Kmalo pismeno.

Vredil in založil A. Janežič v Celovcu.

Natisnil Jož. Blaznik v Ljubljani.